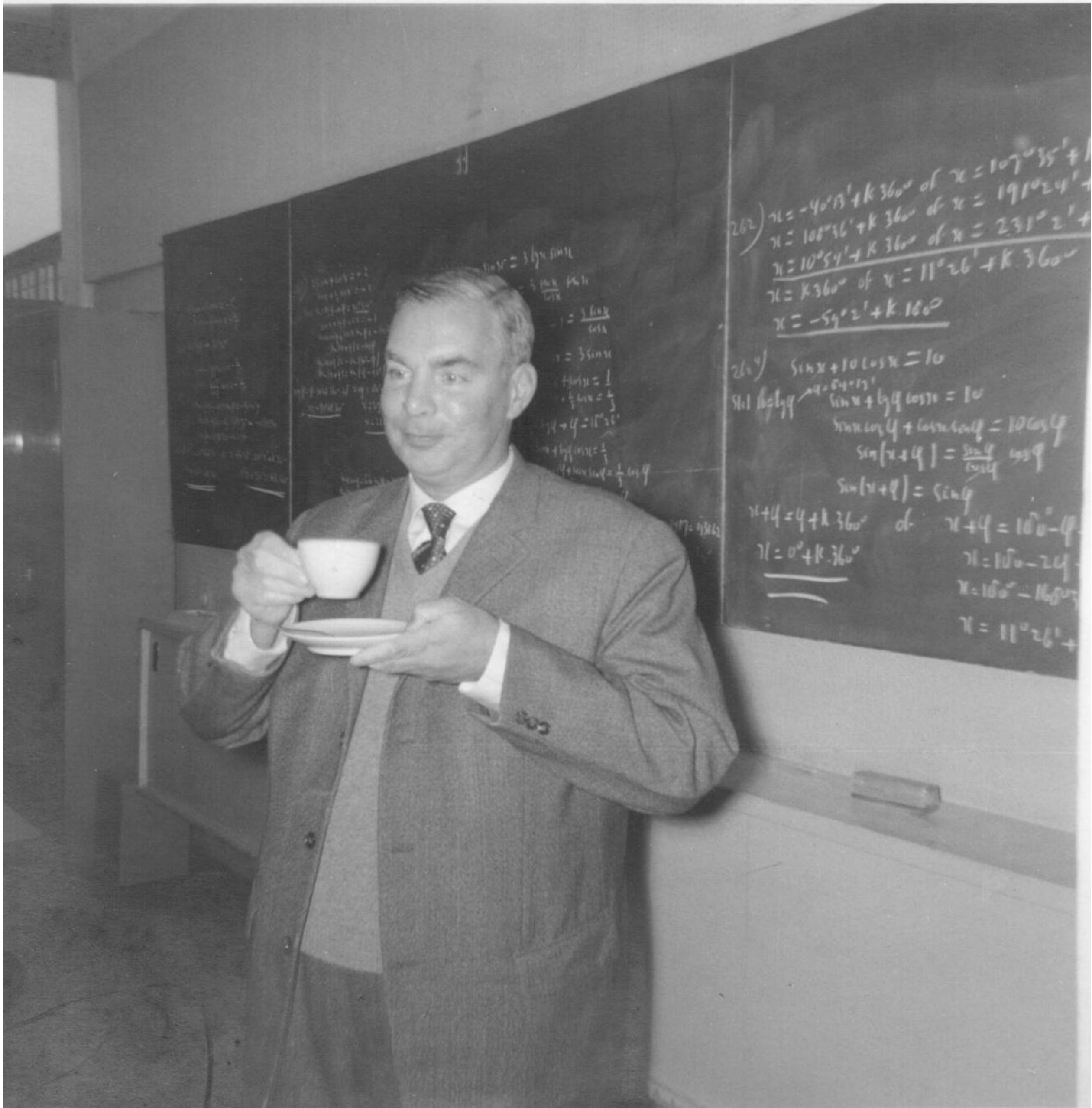
Paul Eduard Lepoeter

Het intrigerende leven van een gedreven wiskundeleraar

samengesteld door Kees Lepoeter

Paul Eduard Lepoeter

Het intrigerende leven van een gedreven wiskundeleraar

samengesteld door Kees Lepoeter
in de periode mei 2011 - september 2013

Reacties en eventuele verdere informatie of foto's zijn altijd welkom!
Adres: Kees Lepoeter, Marseillelaan 96, 5627 GM Eindhoven
E-mail: kees.lepoeter@chello.nl

Eindhoven, september 2013

Foto voorpagina: Wiskundedocent drs. P.E. Lepoeter tijdens een les pauze aan het Rijnlands Lyceum te Wassenaar; foto gemaakt rond 1963 door Jan Blankespoor

Inhoudsopgave

Voorwoord

Begin 2011 wist ik niets meer van Paul Eduard Lepoeter dan het feit dat hij voorkomt in de Lepoeter stamboom, die mijn vader in de jaren 1960 heeft samengesteld[i]. Daarin staat dat Paul Eduard destijds ongehuwd was en werkte als leraar te Wassenaar; verder was er in mijn directe familie helemaal niets over hem bekend, noch over zijn twee zussen die ik ook in de stamboom aantrof. Ik wist ook dat er een Lepoeter bestond, die samen met een zekere Bos meerdere wiskundeboeken had geschreven. Ik had dat ooit gehoord tijdens mijn eigen wiskundestudie eind jaren 1970 aan de TUE, waarbij ik had begrepen dat die boeken een goede naam hadden. Destijds nam ik het ter kennisgeving aan, maar nu wilde ik het eigenlijk wel wat beter snappen. Was de leraar Paul Eduard wellicht de schrijver van deze boeken? Waarom was er verder helemaal niets bekend over deze persoon?

Ik begon wat te zoeken op internet. Al snel vond ik boeken van Bos en Lepoeter die ik bij antiquariaten kon bestellen, ze zagen er indrukwekkend uit! Uit de boeken begreep ik dat hij leraar was geweest aan het Rijnlands Lyceum te Wassenaar. Ik wilde meer weten, benaderde de school in Wassenaar en kwam in telefonisch contact met oud-collega's, nu allemaal al ver in de 80! Zij schetsten een beeld van een zeer begaafd wiskundedocent, zeer begaan met z'n leerlingen maar sociaal erg geïsoleerd. Eén van de oud-collega's vertelde mij dat Paul Lepoeter ergens eind jaren 1970 op een onduidelijke manier overleden zou zijn…

Op het internet zocht ik verder en vond dat een P.E. Lepoeter cum laude was afgestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam in 1938 en in 1939 naar Nederlands-Indië was vertrokken. Nu begon het allemaal wel erg intrigerend te worden. Wat deed hij in Nederlands-Indië, wanneer was hij weer terug in Nederland gekomen, hoe zat het met zijn overlijden?

Ik zocht noest verder, benaderde iedereen die maar een klein stukje van de puzzel kon helpen ontcijferen. Ik stuurde tientallen e-mails, had vele telefoongesprekken en ontmoette zelfs meerdere mensen die Paul Lepoeter nog persoonlijk hebben gekend. Ik kreeg echt ongelofelijk veel hulp aangeboden! Stukje bij beetje kon ik zo het leven van Paul Lepoeter in kaart brengen.

Uiteindelijk ontrafelde zich het intrigerende levensverhaal van een bijzonder persoon, een verhaal dat de moeite waard bleek om op te schrijven, op z'n minst om ervoor te zorgen dat de bijzondere persoon Paul Lepoeter niet in de vergetelheid raakt. Ik wil dit verhaal dan ook graag neerzetten als een postuum eerbetoon aan Paul Eduard Lepoeter.

Samenvatting

Het intrigerende en gedeeltelijk ook tragische levensverhaal van Paul Eduard Lepoeter (Hilversum 1916 – Wassenaar 1978) laat zien hoe essentieel verschillend het leven kan zijn van één generatie t.o.v. de vorige of de volgende. Ook een verhaal dat laat zien welke impact oorlogstrauma's kunnen hebben op het bestaan.

Pauls vader Jozias was een briljante leerling op de lagere school van Kapelle, een dorp op het destijds (eind 19e eeuw) nog zeer geïsoleerde platteland van Zeeland. Als zoon van een schoenmaker lukte het Jozias om onderwijzer te worden en, grotendeels door durf en ambitie, Zeeland te verlaten om te studeren aan de Universiteit van Utrecht en uiteindelijk leraar te worden aan een gerenommeerde HBS in Amsterdam. Paul groeit samen met zijn twee zussen op in een gegoede omgeving in Amsterdam Oud-Zuid en studeert, in de voetsporen van zijn vader, in 1938 cum laude af in de wis- en natuurkunde aan de Universiteit van Amsterdam.

Nederland verkeert eind jaren 1930 in een moeilijke economische situatie en Paul besluit zijn geluk te beproeven in Nederlands-Indië. Hij wordt leraar wiskunde aan de Carpentier Alting Stichting (CAS), een gegoede school voor Nederlanders en anderen uit de betere klassen te Batavia. Dan breekt echter de Tweede Wereldoorlog uit; eind 1941 wordt Paul opgeroepen voor militaire dienst. Na de inval op Java door de Japanners wordt hij krijgsgevangen gemaakt. Hij wordt eerst op Java te werk gesteld, maar al snel naar Siam getransporteerd om te werken aan de Birma-Siam spoorlijn. Dit zijn werkzaamheden onder extreem erbarmelijke omstandigheden die ons voorstellingsvermogen te boven gaan. Paul ziet iedere dag medegevangenen sterven door ondervoeding, uitputting en tropische ziektes. Ook Paul wordt ziek, maar weet nog net te overleven. Na meer dan drie jaar verschrikking wordt hij in augustus 1945 eindelijk bevrijd. Het duurt dan nog tot april 1946 voor hij, nog steeds ziek, kan terugkeren naar Nederland, waar hij verdere vrijstelling van militaire dienst krijgt. Het lukt hem dan een baan te krijgen als leraar wiskunde aan het Rijnlands Lyceum te Wassenaar.

Er breken nu betere tijden aan. Paul is een toegewijd docent en zeer begaan met zijn leerlingen die hij helpt waar mogelijk. Zij kunnen voor het begin van de lessen extra uitleg krijgen, anderen geeft hij thuis bijles. Hij heeft in zijn klas ook twee grote stalen kasten staan met populaire kinderboeken die hij uitleent. Hij is een erg schuchter en teruggetrokken persoon, maar zijn leerlingen mogen hem erg graag. Hij blijft vrijgezel en woont z'n hele leven op kamers bij een hospita. Hij is een echt moederskind; zijn moeder verhuist in 1947 zelfs naar Wassenaar om dicht bij haar zoon te kunnen wonen tot haar overlijden in 1958. Pauls vader was al overleden in 1941 toen Paul zelf in Nederlands-Indië zat. Over zijn traumatische ervaringen overzee heeft Paul nooit willen praten.

In de jaren 1950 en 1960 schrijft Paul samen met zijn collega dr. W.G. (Wim) Bos een reeks leerboeken wiskunde. Vooral de 'Wegwijzer'-serie met delen algebra, meetkunde en trigonometrie wordt zeer populair in het Nederlandse voortgezet onderwijs. Deze serie is revolutionair in het feit dat het de zelfwerkzaamheid van de leerlingen expliciet tracht te bevorderen, iets wat tot dan toe nooit echt aandacht had gekregen in lesmethoden.

Eind jaren 1960 bekoelt de relatie met Bos; Paul besluit alleen verder te gaan met het maken van leerboeken. Op 54-jarige leeftijd, in 1970, stopt hij zelfs met lesgeven om zich volledig te kunnen wijden aan een nieuwe serie die voldoet aan de eisen van de Mammoetwet. Hij vereenzaamt nu heel erg. Contacten met oud-collega's van school zijn er vrijwel niet meer, met familieleden evenmin. Hij heeft alleen nog contact met een paar mensen van de uitgeverij van zijn boeken, Meulenhoff Educatief te Amsterdam. Hij steekt alle energie in de methode 'Gids voor de nieuwe wiskunde' die aanvankelijk goed wordt ontvangen, maar jaar op jaar minder aftrek vindt.

Uiteindelijk maakt hij de serie niet af; kort na het verschijnen van het op twee na laatste deel wordt hij in juni 1978 door een schoonzoon van z'n hospita dood aangetroffen in zijn kamer. Hij heeft zelfmoord gepleegd. Paul Lepoeter is gedesillusioneerd en moederziel alleen overleden, zonder vrienden en familie. Op zijn begrafenis zijn slechts een paar personen aanwezig…

Ook het levensverhaal van zijn twee zussen is tragisch. Net als Paul vertrekt zijn oudere zus Constance eind jaren 1930 naar Nederlands-Indië; ook zij komt in een Japans kamp terecht. Na de bevrijding probeert zij haar traumatische oorlogservaringen te ontvluchten en na een jarenlange zwerftocht komt zij via Nederland, Engeland, Australië en Singapore in Zuid-Afrika terecht. Pauls jongere zus Emy, op wie hij erg gesteld is, studeert na de HBS piano aan het Amsterdams conservatorium. Ze trouwt, blijft kinderloos en krijgt zware psychische problemen. Ze scheidt van haar man en wordt opgenomen in een psychiatrische instelling waar ze na meer dan 20 jaar behandeling moederziel alleen overlijdt.

Dankbetuiging

Ik ben vele mensen en instellingen erkentelijk voor hun informatie en persoonlijke herinneringen. Zonder de vele hulp was het me nooit gelukt het leven van Paul Lepoeter zo gedetailleerd in kaart te brengen.

Allereerst dank aan mijn vader, G.J. Lepoeter, die al in de jaren 1960 de stamboom van de familie Lepoeter heeft uitgezocht en sindsdien vrijwel continu bezig is geweest met historisch onderzoek. Hij is voor mij in de loop van de jaren een steeds belangrijkere inspiratiebron geworden om het fijne te weten te komen van bijzondere mensen in historische context. Hij heeft de voortgang van mijn onderzoek de afgelopen jaren ook steeds met veel belangstelling gevolgd.

Mijn onderzoek begon op het internet. Ik heb dankbaar gebruik gemaakt van de Historische Kranten op de website van de Koninklijke Bibliotheek (kranten.kb.nl). Meerdere boeken van Bos en Lepoeter kreeg ik via de antiquariaten Ovidius en Torenboeken, Boekhandel de Slegte en het Wereld Wiskunde Fonds (Jos Remijn). Het Centraal Bureau voor Genealogie kon mij de persoonskaarten leveren van Paul Lepoeter en van zijn moeder en zijn hospita. Het Stadsarchief Amsterdam heb ik geraadpleegd voor oude adresgegevens.

Paul Lepoeter is bijna 25 jaar wiskundeleraar geweest aan het Rijnlands Lyceum te Wassenaar. Via Luud Schrauwen en Jan Dekking van de lustrumcommissie (het Rijnlands bestond 75 jaar in 2011) had ik het grote geluk om in persoonlijk contact te komen met oud-leerlinge Corrie Kam-van Leyden. Zij heeft een aantal plakboeken van haar tijd op het Rijnlands Lyceum eind jaren 1940 met o.a. ansichtkaarten gestuurd door P.E. Lepoeter. Het meest bijzonder is echter dat haar vader in 1942 op hetzelfde transport richting de Birma-Siam spoorlijn heeft gezeten als Paul Lepoeter.

Joop Born, docent Engels aan het Rijnlands Lyceum, hielp mij om in contact te komen met een aantal oud-collega docenten van Paul Lepoeter: Elsbeth Tamboezer, lerares klassieke talen; Jan van Biezen, leraar wiskunde; Wim Verweij, leraar wiskunde, later ook rector; Elleke Verff, lerares Frans; Coos Wolff-Mulder, lerares Engels. Van hen kreeg ik vele waardevolle herinneringen, evenals van meerdere oud-leerlingen: Marie-Anne Kalff-Arnold, Hanneke Potjer-Spoor, Jan Blankespoor, Arnaud Maitland, Anton Kalff, Joyce van Heerden, Jan Dekking, Marijke Heijnsbroek-Spoor.

Via Corrie Kam-van Leyden kwam ik ook in contact met Han de Bruïne, oud-leerling CAS Batavia. Hij heeft in 1940 in Batavia les gehad van Paul Lepoeter en is daarmee de nog levende persoon met de oudste herinneringen. Voor het verdere onderzoek uit de periode Nederlands-Indië tijdens de Tweede Wereldoorlog ben ik zeer erkentelijk: Bibliotheek TU Delft, voor het uitlenen van het CAS Gedenkboek 1902-1977; het Nationaal Archief, voor het toesturen van de Japanse interneringskaart; Toru Hasegawa, voor de vertaling van de Japanse tekst op de interneringskaart; de Stichting Administratie Indonesische Pensioenen (SAIP), voor de door Paul Lepoeter ingevulde vragenlijsten en Michiel Schwartzenberg, Het Nederlandse Rode Kruis, afdeling Oorlogsnazorg.

Ik ben zeer blij dat ik in contact ben gekomen met Hessel Pot. Ik vond hem via een op het internet gepubliceerde catalogus van zijn uitgebreide verzameling Nederlandse schoolboeken rekenen/wiskunde, waarin zich ook alle boeken van Bos en Lepoeter bevinden. Hij heeft mij de afgelopen twee jaar regelmatig geholpen met hints en tips. Zo suggereerde hij mij om contact op te nemen met de Nederlandse Vereniging van Wiskundeleraren (Kees Lagerwaard, Dick Klingens), met Marian Kollenveld, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Wiskundeleraren die mij toestemming verleende voor publicatie van delen uit ‘Honderd jaar wiskundeonderwijs’, en met Gerard Koolstra van de WiskundE-brief die bereid was een advertentie op te nemen over P.E.

Lepoeter. Deze advertentie leverde meerdere reacties op waaronder die van Paula Erens, docente wiskunde te Eersel die mij de complete serie ‘Gids voor de nieuwe wiskunde’ schonk, inclusief het zeldzame deel IVb, het laatste deel geschreven door Paul Lepoeter. De Nederlandse Vereniging voor Wiskundeleraren bracht mij ook in contact met Harm Jan Smid, auteur van een artikel over Bos en Lepoeter; hij leverde mij ook bandopnames van het interview met W.J. Bos in 2004.

Op de advertentie in de WiskundE-brief reageerde ook Gert Mulder, die destijds bij de Uitgeverij Meulenhoff Educatief werkte en via hem benaderde ik Mariska Hermans die als redacteur meerdere jaren zeer nauw met ‘de heer Lepoeter’ heeft samengewerkt. Zij heeft met mij zowel vele persoonlijke herinneringen gedeeld alsook veel nuttig redactioneel advies gegeven t.a.v. dit document. Zij gaf mij ook de namen van Tom van der Veen, Marjan Ott en Douwe van Foeken van Meulenhoff.

Ik ben verder zeer dankbaar dat ik Jo Mulder heb weten op te sporen. Zij was destijds persoonlijk assistente van mevrouw Van Beresteijn, de hospita van Paul Lepoeter, wonende in het huis aan de Meijendelseweg 3 te Wassenaar. Zij heeft vele persoonlijke herinneringen kunnen delen. Ik kreeg ook waardevolle herinneringen van Heleen Albarda, een van de zes dochters van mevrouw Van Beresteijn, en van Olga van Rhede van der Kloot, een van de kleindochters.

Ik ben verder zeer erkentelijk: Ton Bredero, voor het toesturen van de overlijdensadvertentie in “De Wassenaarder”; de Gemeente Wassenaar, voor het aanleveren van de overlijdensakte; het Centraal Testamentenregister Den Haag, voor informatie over het testament van Paul Eduard Lepoeter, en Korien van Steenbergen, notariskantoor Geurts en Partners te Wassenaar, voor het opvragen van het testament. Verder dr. M.H. van Tolingen sr., destijds huisarts van Paul Lepoeter te Wassenaar en Kees Buisman, begraafplaats Zorgvlied te Amsterdam.

Voor herinneringen aan Pauls zus Emy dank ik in het bijzonder Haite en Annelies van der Schaaf, die mij persoonlijk uitnodigden in hun huis in Amsterdam Oud-Zuid om hun herinneringen te delen. In hun directe omgeving toonden zij mij ook het ouderlijk huis van de ouders van Paul Lepoeter en de voormalige HBS waar Pauls vader Jozias wiskundeleraar was. Ook Haites zus Rie, Haites neef Haite en Haites nichten Kriena en Dien van der Schaaf hielpen mij met herinneringen aan Emy Lepoeter. Van Carine Leeflang, nu wonend in Australië, kreeg ik herinneringen aan Emy Lepoeter als muzieklerares. Tot slot mijn dank aan Vreni Poelemeijer, die mij informatie uit het archief Apeldoorn leverde t.a.v. Emilie Lepoeter en aan Hetty Mulder, die nog herinneringen had aan ‘tante Cor’, de moeder van Paul Lepoeter.

Ik ben Ina Ruepert, Marianne van der Veen en mijn zus Jacqueline zeer erkentelijk voor het in detail doornemen van de definitieve tekst; zij hebben mij erg geholpen om de puntjes op de i te zetten.

Ten slotte ben ik veel dank verschuldigd aan mijn vrouw Éva. Zij heeft zeer meegeleefd met het onderzoek van de afgelopen twee jaar. Met haar kon ik alle tussenresultaten delen; ze was daarmee vaak een klankbord voor verder onderzoek. Zij heeft mij ook zeer gestimuleerd om de resultaten van mijn onderzoek in boekvorm uit te geven.

1. Ouders en jeugd (1916-1938)

Paul Eduard Lepoeter wordt geboren op 2 februari 1916 te Hilversum. Hij is het middelste kind van drie kinderen van Jozias Lepoeter (Kapelle, 29 juni 1880 – Amsterdam, 25 januari 1941) en Cornelia Geertruida Timmerman (Goes, 14 juni 1880 – Wassenaar, 29 mei 1958). Zijn vader Jozias, zoon van een schoenmaker, is van eenvoudige afkomst maar kan erg goed leren en schopt het tot leraar wiskunde, eerst in Goes, dan in Baarn en Den Haag en vanaf 1904 aan de HBS te Hilversum[ii]. Jozias is erg ambitieus en naast zijn werk studeert hij vanaf 1907 aan de Universiteit van Utrecht waar hij in 1914 zijn doctoraal wis- en natuurkunde haalt[iii]. In 1915 krijgt hij een betrekking als wiskundeleraar aan de tweede HBS met 5-jarige cursus, Roelof Hartstraat 1 te Amsterdam Oud-Zuid. Hij schrijft daar in de periode 1923-1924, samen met zijn HBS-collega dr. B. Gonggrijp, ook twee wiskundeleerboeken[iv].

Het gebouw van de tweede HBS met 5-jarige cursus aan de Roelof Hartstraat te Amsterdam Oud-Zuid. Tegenwoordig is dit het luxe 'The College Hotel'. Aan deze HBS is Pauls vader Jozias Lepoeter 25 jaar lang leraar wiskunde. Voor het gebouw staat een oude moerbeiboom. De entree van het gebouw straalt een grote elegantie uit

Vlak na de geboorte van Paul Eduard verhuist de familie Lepoeter in april 1916 van Hilversum naar een bovenwoning in de Van Breestraat 186 te Amsterdam Oud-Zuid. Daar wordt in 1919 zijn jongere zus Emilie Louise (roepnaam Emy) geboren. Zijn oudere zus Constance Frieda was in 1912 in Hilversum geboren. Paul is de lieveling van z'n moeder.
Met een vader als onderwijzer aan een HBS heeft de familie Lepoeter het met drie kleine kinderen relatief welvarend. Pauls moeder, Cornelia Timmerman, is niet echt populair in haar familie: 'tante Cor' heeft het 'hoog in de bol' als vrouw van een docent aan de HBS. Nichtje Johanna Breevoord (dochter van Jannetje Timmerman, een zus van Pauls moeder Cornelia), die rond 1920 een jaar lang hulp in de huishouding is bij de familie Lepoeter, vindt tante Cor dan ook niet echt een aardige tante.

In 1929 verhuist de familie Lepoeter naar de bovenwoning (1^{e} en 2^{e} verdieping) van de Gerard Terborgstraat 19. In deze straat met nieuwe, luxe woningen van de Amsterdamse Coöperatieve Woningbouwvereniging 'Samenwerking' wonen veel onderwijzers en artsen.

Paul gaat naar de Christelijk HBS wis- en natuurkunde (B) aan de Moreelsestraat in Amsterdam Oud-Zuid, waar hij in 1932 (16 jaar oud!) zijn diploma haalt[v] [vi]. Daarna studeert hij, in de voetsporen van zijn vader, wis- en natuurkunde aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. In 1935 slaagt hij cum laude voor het kandidaatsexamen wis- en natuurkunde[vii] en in 1938 cum laude voor het doctoraal examen natuurkunde[viii]. Hij krijgt in september 1938 een benoeming als leraar wiskunde aan de Industrieschool aan de Dongestraat 12, Amsterdam-Zuid[ix].

Gerard Terborgstraat 19 te Amsterdam Oud-Zuid. Hier woont de familie Lepoeter in de bovenwoning (1e en 2e verdieping) vanaf 1929

Hieronder een aantal meubels uit dit huis uit de jaren 1930-1940, waaronder de piano waarop Pauls jongere zus Emy speelde

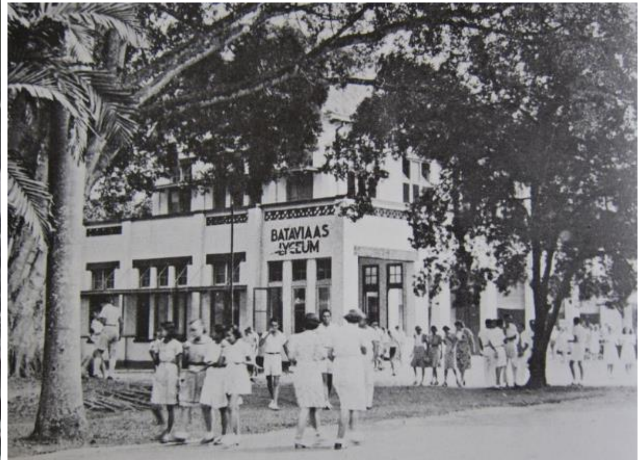

Christelijke HBS wis- en natuurkunde (B), Moreelsestraat 21, Amsterdam Oud-Zuid, met een klassenfoto uit ca. 1930 waarop Paul Lepoeter (middelste rij tweede jongen van links, donker haar)

2. Leraar wiskunde CAS Batavia, Nederlands-Indië (1939-1941)

In juli 1939 vertrekt Paul Lepoeter met het dubbelschroef mailmotorschip ‘Indrapoera’ naar Nederlands-Indië[x]. Het is bekend dat er eind jaren 1930 in Nederland alleen maar kleine baantjes te krijgen waren. Dit is voor hem waarschijnlijk de reden om het geluk elders te beproeven. Hij komt terecht in Batavia en wordt daar vanaf september 1939, 23 jaar oud, leraar wiskunde aan ‘de CAS’ (Carpentier Alting Stichting), een scholengemeenschap op vrijzinnig religieuze grondslag en naar de idealen van de vrijmetselarij: “de ontwikkeling van al die eigenschappen van geest en gemoed, die de mens en de mensheid kunnen opvoeren naar hoger geestelijk en zedelijk peil”. De school is gevestigd aan het Koningsplein Oost 14, Batavia (tegenwoordig Medan Merdeka, Jakarta).

CAS Batavia

CAS Batavia, klas 1D, 1940. Helemaal links (slechts half zichtbaar) zittend Paul Lepoeter [xi]

CAS oud-leerling Han de Bruïne[xii]**:**

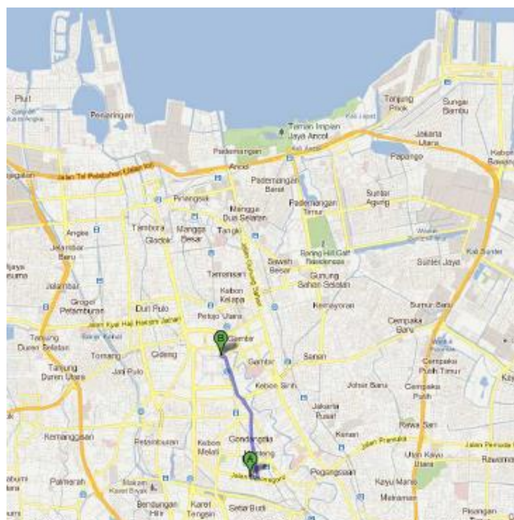
Han de Bruïne, anno 2010

"In september 1939 kwam ik weer in Indië met mijn ouders uit Nederland, alwaar mijn vader vijf jaar als leraar aan de Koninklijke Militaire Academie verbonden was geweest. Ik kwam toen in derde HBS-afdeling van de CAS en daar hadden wij een hele jonge leraar voor wiskunde, de heer Lepoeter.

Hij liep altijd te dicteren door de klas en legde veel zaken wel duizend keer uit. Als hij door de klas liep zwaaide hij altijd met een meetlat, die hij tussen duim en wijsvinger vast hield. Achteraf gezien was dat, denk ik, een uitdrukking van zenuwen. Hij gaf al met al heel goed les. Bij proefwerken kreeg je meestal vijf sommen en wanneer je klaar was en dat meldde kon je een zesde opgave krijgen. Dit kon betekenen dat je voor een proefwerk een twaalf of een elf kreeg. Dat is mij meerdere keren overkomen. Uiteraard werd daar met je rapportcijfer rekening mee gehouden. Ik weet niet of hij na mijn derde klas, toen ik in 4B zat en Isidore Abram als wiskundeleraar kreeg, reeds naar Bandoeng is gegaan. Ik zou mij goed kunnen voorstellen dat hij gesolliciteerd heeft of overgeplaatst is, omdat hij slecht tegen de warmte kon, dat was duidelijk te zien. Hij was overigens altijd keurig gekleed en had geen slobberpakken aan.

Ik moet zeggen dat ik, gezien zijn statuur, het bewonderenswaardig vind van u te horen dat hij de spoorlijn in Birma-Siam heeft overleefd. Dat hij het daarna moeilijk heeft gehad, kan ik mij goed voorstellen. Ik heb hem helaas op geen enkele reünie van de CAS na de oorlog meegemaakt, wel de heren Pijpers, Hoogstede, Abram voor zover ik mij herinner. Ik kan mij heel goed voorstellen hoe het hem na de oorlog is vergaan, zoals u dat in uw bericht omschreven hebt. Eigenlijk hadden wij op school medelijden met hem, maar zoals kinderen van die leeftijd kunnen zijn, we waren soms ook wel hard. Eén van mijn klasgenoten heeft een keer een afgekloven mangopit in het gangpad tussen de banken neergegooid tijdens een wiskundeles en natuurlijk gleed de heer Lepoeter erover uit. Hij heeft niet gevraagd wie dat gedaan had en ook niet zijn beklag gedaan bij de rector. Dat is de enige keer dat hij in de klas geplaagd is."

Uit na de oorlog voor het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen (later Ministerie van Buitenlandse Zaken) ingevulde vragenlijsten [xiii xiv xv xvi] weten we dat Paul Lepoeter tot 8 december 1941 woont aan de Lembangweg 8 (Jalan Lembang 8) te Batavia, ongeveer 3,5 kilometer zuidelijk van de scholengemeenschap de CAS aan het Koningsplein (Medan Merdeka). Uit deze vragenlijsten weten we ook dat hij aan de CAS een salaris (bezoldiging) van 340 gulden per maand krijgt.

Jakarta met de route Jalan Lembang naar Medan Merdeka

Vragenlijst voor Burgerlijke Overheidsdienaren-Oorlogsslachtoffers, niet ressorterende onder het Koninklijk Nederlands Indonesisch Leger, ter verkrijging van de tweede tevens slot-rehabilitatie-uitkering

antw. 14/7

A. Beantwoording van de onderstaande vragen, in strijd met de waarheid, doet het recht op uitbetaling der rehabilitatie-uitkering teniet gaan en kan bovendien aanleiding geven tot strafvervolging wegens valsheid in geschrifte, op welk misdrijf een straf is gesteld van ten hoogste vijf jaren gevangenisstraf.

B. Indien de overheidsdienaar is overleden, dienen de vragen door de weduwe c.q. de voogd over de kinderen te worden beantwoord.

1. a. Eigennaam en voornamen (voluit) van de overheidsdienaar. — Lepoeter, Paul Eduard
   b. Huidige woonplaats en juist adres. — Wassenaar, L. Kerkdam 9

2. a. Bij welk departement, dienst, instelling of zelfstandige gemeenschap (bijv. Provincie, Gemeente, Regentschap, Landschap enz.) was U in betrekking op 1 Maart 1942? — Departement van Onderwijs en E.
   b. Beklede betrekking op die datum? — leraar Carpentier Alting Stichting
   c. Standplaats op die datum? — Batavia
   d. Ambtelijk inkomen, hetwelk over Maart 1942 zou zijn genoten? (Toelagen en emolumenten zoals vrij wonen, vrije geneeskundige behandeling enz. in nevenkolom specificeren) (art. 1 sub b en art. 4 leden 2 en 3).

1 Bedrag der bezoldiging	2 Bedrag der toelagen en emolumenten	3 Omschrijving kolom 2.
f340,-	f34	standplaatstoelage

3. Indien U in tijdelijke dienst (of op maand c.q. daggeld) werkzaam was, sedert wanneer was U in dienst? (art. 2) — in vaste dienst

Vragenlijst Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, juli 1949[xv]

3. Japans krijgsgevangene en werk aan de Birma-Siam spoorlijn (1942-1945)

In december 1941 wordt Paul Lepoeter opgeroepen als dienstplichtige voor militaire dienst; hij wordt dan landstormkorporaal van de administratie in het 15e bataljon te Bandoeng. Op 8 maart 1942 wordt hij door de Japanners krijgsgevangen gemaakt en vastgehouden in de Jaarbeurs van Bandoeng. Van een door Paul Lepoeter op 22 november 1947 ingevulde vragenlijst van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen[xiii] weten we dat hij tot de bevrijding op 16 augustus 1945 Japans krijgsgevangene is geweest.

· A 23-5-46

O

So 20

MINISTERIE VAN OVERZEESE GEBIEDSDELEN

VRAGENLIJST ter verkrijging van een rehabilitatie-uitkering.

Rubriek A

No 13533

(niet invullen)

Deze vragenlijst in te dienen bij het Kantoor Rehabilitatie Indische Oorlogsslachtoffers, van Speijkstraat 37, 's-Gravenhage.

Adresveranderingen onverwijld opgeven.

N.B. Indien mocht blijken, dat U onjuiste of onvolledige gegevens hebt verstrekt dan wel gegevens hebt verzwegen, terwijl U wist of had moeten weten, dat de juistheid of mededeling voor de beoordeling van het recht op een rehabilitatie-uitkering, of voor de berekening van het bedrag daarvan van belang waren, gaat het recht op de rehabilitatie-uitkering verloren. Indien deze reeds is betaald, is de overheid gerechtigd het reeds betaalde bedrag als onverschuldigd betaald terug te vorderen, onverminderd de mogelijkheid tot strafvervolging.

NAMEN EN ADRESSEN IN BLOKLETTERS

1. Achternaam: 1) Nummer Identiteitsbewijs:	Lepoeter	039577
2. Voornamen (voluit)	Paul Eduard	
3. Adres: Bijpostkantoor:	L. Kerkdam 9 postkantoor	Wassenaar Wassenaar
4. Plaats en datum van geboorte:	Hilversum, 2 Febr. 1916	
5. ~~Gehuwd~~ — ~~Weduwnaar~~ 2) Ongehuwd ~~Weduwe~~		

11. Indien U werd geïnterneerd of op andere wijze door de vijand van Uw vrijheid werd beroofd, gedurende welke periode(n) en waar?	van 8 Maart '42 - 10 Juni '42 te Bandoeng van 10 Juni '42 - 5 Jan 43 te Tjimahi van 5 Jan '43 - 16 Aug '45 in Siam krijgsgevangene

In een in 1955 door hem ingevulde vragenlijst voor Rehabilitatie Indische oorlogsslachtoffers[xvi] is precies te zien in welke Japanse interneringskampen hij heeft gezeten tijdens de oorlog:

6. Is het oorlogsslachtoffer gedurende de Japanse bezetting (krijgs)gevangen of geïnterneerd geweest? Zo ja, gedurende welke tijdvakken en waar? Wanneer en waar bevrijd? Indien het oorlogsslachtoffer niet of slechts voor een beperkte tijd (krijgs)gevangen of geïnterneerd is geweest heeft hij dan inkomsten genoten uit arbeid of op andere wijze over het tijdvak gedurende hetwelk hij niet (krijgs)gevangen of geïnterneerd is geweest? Zo ja, nauwkeurig opgeven over welke tijdvakken, hoeveel en uit welken hoofde.	Ja, in Japansche krijgsgevangenschap van 8 Maart 1942 tot de Japansche Capitulatie (15 Augustus 1945). Kampen: Jaarbeurs in Bandoeng, Tjimahi, Tandjong Priok, Singapore, Changi, [illegible], Rinpin, [illegible], Tamarkan, Nongpladuk, Nakon Pathom, Ubon Bevrijding in Ubon

Vanaf juni 1942 wordt Paul tewerk gesteld in Tjilatjap (Chilachap) aan de zuidkust van midden-Java en verblijft hij in het POW (Prisoners of War) camp branch no. 2. Hier moet hij meewerken aan het uitdiepen van een haven.
In januari 1943 wordt hij via Batavia overgebracht naar Singapore en daarna naar werkkampen van de beruchte Birma-Siam spoorlijn. Details over dit weken durende transport heb ik gekregen van Corrie Kam-van Leyden, wier vader G.N. van Leyden met dezelfde transporten is vervoerd[xvii]:

- *14 januari 1943 worden 600 krijgsgevangenen per trein naar Tandjong Priok, de haven van Batavia gebracht. Inscheping en*
- *17 januari 1943, dus 3 dagen later, aankomst in Singapore, het verdeelcentrum voor afvoer naar Japan of Siam. Tien dagen in kamp Changi gebleven.*
- *27 januari 1943 in goederenwagons gedurende 4 dagen naar het basiskamp Non Pladuk in Siam gereisd.*
- *1 februari 1943 vervolg van de reis in vrachtauto's naar het overvolle kamp Kinsayok (171 km).*
- *4 februari 1943 voettocht naar kamp Rintin (ca. 15 km), heuvel op, heuvel af, met volle bepakking.*
  Kamp: barakken met bamboe geraamtes zonder dak of wand. Het lag midden in het oerwoud, dicht bij de rivier. Het was duidelijk een doorgangskamp.
- *6 februari 1943 voettocht met als eindbestemming kamp Hindato.*

Volgens de door hem ingevulde vragenlijst[xvi] komt Paul Lepoeter na het doorgangskamp Rintin terecht in het kamp Koei (Kuye) dat ligt tussen Rintin en Hindato. Blijkbaar is hij daar van alle ontberingen ziek geworden, want hij is daarna terechtgekomen in het hospitaalkamp Tamarkan[xviii]. Het boek Soldatendominee[xix], geschreven door legerdominee J.C. Hamel, beschrijft het leven in de kampen van de Birma-Siam spoorlijn als een extreem zwaar leven onder barre omstandigheden met slecht en weinig eten. Iedere dag komen mensen om door ziekte en ontbering. Het is ook bekend dat veel overlevenden later geestelijke problemen hebben gekregen.
Vanuit Tamarkan komt Paul terug in het basiskamp Non Pladuk en gaat daarna naar het vlakbij gelegen kamp Nakhon Pathom.

Kaart van de Birma-Siam spoorlijn

Uiteindelijk komt hij terecht in het kamp Ubon, ongeveer 600 km ten oosten van Bangkok, niet ver van de grens met Laos; het was het eindpunt van de spoorlijn naar het oosten van het land. Een kamp met een zeer harde discipline en martelingen en zeer slecht eten.[xviii]

In Ubon wordt hij na de beëindiging van de Tweede Wereldoorlog op 16 augustus 1945 bevrijd.
Op 30 augustus 1945 wordt hij te Bangkok overgedragen aan de geallieerde troepen.

In het Nationaal Archief bevindt zich de Japanse interneringskaart van Paul Eduard Lepoeter, nummer 2.10.50.3, inventarisnummer 438, volgnummer 1495:

泰 I 26885

收容所 Camp	~~爪哇~~ 泰 昭和 年 月 日	番號 No.	~~爪II 4524~~ 泰 VI 8207
姓名 Name	Lepoeter, Paul, Eduard. レポーター パウル、エドワード	生年月日 Date of Birth	2 Februari 1916
國籍 Nationality	蘭 Holand	所屬部隊 Unit	Leergang Militaire Admin. N.I. 175616
階級身分 Rank	Korporaal Infanterie 歩兵 伍長		
捕獲場所 Place of Capture	バンドン Bandon	捕獲年月日 Date of Capture	17 - 3 - 2.
父ノ名 Father's Name	------	母ノ名 Mother's Name	Lepoeter, Cornelia, Geertruida.
本籍地 Place of Origin	BATAVIA.	職業 Occupation	中學校 先生 Junior High School Teacher
通報先 Destination of Report	Mevr. J. Lepoeter, Gerard-, Terborgstraat 19 Amsterdam Z.	特記事項 Remark	P Fin. 129946

22946

補修欄 Other Informations		
昭和18年 月 日	泰俘虜収容所第VI分所へ移管ス	
1943	prisoner-of-war camp #6	Transfer
昭和20年 8月30日 バンコックニ於テ聯合國軍ニ引渡ス		
1945 August 30th in Bangkok - Transfer to United Nations Force		

4. Terug naar Nederland (1946)

Na de beëindiging van de Tweede Wereldoorlog blijft Paul Lepoeter nog tot april 1946 in Bangkok, Siam. Dan wordt hij met ziekteverlof naar Nederland gestuurd, waar hij op 23 mei 1946 aankomt.

10. a. Wanneer, waar en bij welke instantie heeft U zich na de Japanse capitulatie voor dienst-hervatting aangemeld?
b. Waar was U na Uw aanmelding werkzaam gesteld?
c. Bij welk besluit werd U aangesteld? (Het is noodzakelijk dit besluit in originali dan wel een door de traktementstaatopmaker gewaarmerkt afschrift daarvan over te leggen.)

April '46 vanuit Siam met ziekteverlof naar Holland gestuurd

Na de bevrijding van Bangkok niet naar Nederland terug gegaan en niet meer in Indonesië terug geweest

Op 3 juni 1946 schrijft Paul zich weer in in de gemeente Amsterdam en woont dan bij z'n moeder op het adres Gerard Terborgstraat 19, Amsterdam Oud-Zuid. Zijn vader is tijdens zijn verblijf in Nederlands-Indië in 1941 in Amsterdam overleden.

Van 1 mei tot 31 december 1946 krijgt hij een verlofsbezoldiging [xv]:

Verlofsbezoldiging van 1 Mei 1946 tot 31 Dec 1946
circa 320 gld per maand
normaal buitenlands verlof

Per 31 december 1946 krijgt hij eervol ontslag uit Indische dienst wegens definitieve afkeuring. In november 1947 krijgt hij van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen een rehabilitatie-uitkering ter grootte van drie maandsalarissen (3 x f 340,- = f 1020,-)[xiii].

5. Leraar wiskunde Rijnlands Lyceum Wassenaar (1946-1970)

In september 1946 verhuist Paul Lepoeter van Amsterdam naar Wassenaar; hij wordt aldaar leraar wiskunde aan het Rijnlands Lyceum.

De leraren van de Cursus 1946-'47

Rector: I. BIRNIE
1. Mr M. J. BROEKHUYSEN
2. Mevr. H. C. DEGENAAR-DORRENBOOM
3. W. F. VAN DER DRIFT
4. Mej. A. J. L. DIJK
5. Mevr. A. C. ELOUT-SCHOONE
6. J. GERBRANDA
7. Mej. E. P. GROOTHOFF
8. W. A. 'T HART
9. N. HEYNING
10. D. J. HOENS
11. H. M. VAN HOFWEGEN
12. Dr H. J. HONDERS
13. F. P. HUYGENS
14. Mevr. E. JANSSEN
15. J. JOSSELIN DE JONG
16. Mej. M. A. KAN
17. G. KARREMAN
18. P. C. VAN KEEKEM
19. Mej. A. W. KERSBERGEN
20. Mej. J. C. KOBES
21. W. A. V. KRISTE
22. G. G. LAMBERS*
23. A. J. M. LANDERS
24. P. W. R. M. LANGE
25. Mej. H. C. VAN LEEUWEN
26. P. E. LEPOETER
27. Mej. Dr C. S. TE LINTUM**
28. W. S. LUBSEN
29. C. C. A. MELCHIOR
30. Mej. H. NIEBOER
31. Dr H. L. OUSSOREN
32. Mej. L. RAPHAËL
33. Dr J. W. SCHOUTEN
34. H. SCHULTE NORDHOLT
35. Dr J. J. SMITH
36. Mej. Dr E. SMITS
37. Mevr. T. J. STEEN-ALGERA
38. Mej. A. THIERRY
39. W. VERDENIUS
40. Mej. E. VERKADE
41. E. DE WILDE
42. J. H. E. WOLFS

*gedurende vele jaren afwezig in verband met mobilisatie, krijgsgevangenschap, opkomst militaire dienst (thans Rayonofficier voor lich. opvoeding in het leger).

**verpleegd in sanatorium in Zwitserland

Paul Lepoeter, 2e van rechts, recht onder de klok, bovenste rij

Paul Lepoeter is een zeer toegewijd en uitstekend docent. Hij is zeer begaan met zijn leerlingen die hij helpt waar mogelijk. Zij kunnen voor het begin van de lessen extra uitleg krijgen, anderen geeft hij thuis bijles. Hij heeft in zijn klas een tweetal grote stalen kasten met populaire kinderboeken staan, die hij aan zijn leerlingen uitleent. Zij mogen hem dan ook erg graag, ook al is hij een erg schuchter en teruggetrokken persoon.
Hij blijft heel z'n leven ongehuwd en blijft altijd op kamers wonen. De eerste jaren houdt hij intensief contact met zijn moeder, Cornelia Timmerman. Ze verhuist in 1947 zelfs naar Den Haag en later naar Wassenaar om dicht bij haar zoon te wonen. Pauls moeder overlijdt in 1958.

In Wassenaar woont Paul Lepoeter op verschillende adressen, altijd op kamers. Vanaf eind 1962 tot aan zijn dood in 1978 woont hij aan de Meijendelseweg 3, in een groot huis waar hij twee kamers met een badkamer/keukentje had gehuurd.

21) Dagt. aangifte	22) Gemeente en adres
	HILVERSUM
3Apr16	ASD vBreestr 186 bov
6Feb29	G Terborgstr 19 bov
21Jul39	NED INDIE
3Jun46	ASD G Terborgstr 19 bv
16Sep46	WASSENAAR Lange Kerkdam 9
7Nov49	W-Pyrmontlaan 2
15Nov54	Duinvoetlaan 3
2Sep55	Hogeweg 4
1mrt62	Kievietslaan 17
17dec62	Meijendelseweg 3

Adressen waar Paul Lepoeter heeft gewoond

Paul Lepoeter (drs. P.E. Lepoeter) schrijft een groot aantal leerboeken wiskunde, eerst samen met dr. W.J. Bos, later alleen. Hij stopt zelfs in 1970 op 54-jarige leeftijd als leraar bij het Rijnlands Lyceum om zich volledig te kunnen wijden aan het maken van leerboeken wiskunde.

6. Herinneringen oud-collega's Rijnlands Lyceum Wassenaar

In de zomer van 2011 lukte het om in contact te komen met een aantal oud-collega's van Paul Lepoeter:

- Elsbeth Tamboezer, lerares klassieke talen
- Jan van Biezen, leraar wiskunde
- Wim Verweij, leraar wiskunde, later ook rector
- Elleke Verff, lerares Frans
- Coos Wolff-Mulder, lerares Engels.

Rijnlands Lyceum Wassenaar in de jaren 1950 met het wiskundelokaal van Paul Lepoeter

Het oude gedeelte van het Rijnlands Lyceum, waar Paul Lepoeter zijn wiskundelokaal had, bestaat anno 2013 nog steeds. Het heeft de monumentenstatus gekregen. De inrichting van het lokaal is gemoderniseerd en er wordt nu Engels in gegeven

Alle oud-collega's gaven aan hele goede herinneringen te hebben aan hem:

Paul Lepoeter was een uitstekend en begenadigd docent en een echte persoonlijkheid. Hij was een meester in het maken van proefwerken, leverde die ook aan zijn collega-docenten wiskunde. Hij wist alles heel precies. Zijn proefwerken waren zeer goed afgewogen, hij wist wat de kinderen wel of niet konden om bijvoorbeeld een 7 of een 9 te halen. Hij legde een knoop in z'n zakdoek als hij iets niet mocht vergeten. Hij had een bepaalde aanpak van het vak wiskunde waardoor iedereen het van hem kon leren.

Hij wist leerlingen aan zich te binden en was altijd bereid hen te helpen. De meeste leerlingen waren erg op hem gesteld. Zeker de oudere leerlingen accepteerden hem voor 100% en mochten hem graag. Kinderen konden bijvoorbeeld om 8 uur 's ochtend op school komen voor een half uur extra uitleg voordat de lessen begonnen. Hij had ook een uitgebreide en vermaarde kinderboekenbibliotheek en leende jeugdboeken uit aan leerlingen. Als je als leerling goed je best deed mocht je een boek van hem lenen.

Als persoon was hij eenzaam, wereldvreemd en mensenschuw. Hij had met weinig mensen contact, hield afstand. Hij was blij als men zich niet met hem bemoeide. Hij had in feite maar één leven: les geven en boeken schrijven. Hij sprak vrijwel nooit over persoonlijke zaken, over zijn familie of over zijn verblijf in Nederlands-Indië tijdens de oorlog. Voor zover bekend had hij geen vrienden. Zijn collega Verweij nodigde hem wel eens uit om te komen eten, maar dat was niet echt iets voor

hem. Hij stond soms midden tijdens een diner op en zei dan: "Ik ga naar huis". Verweij zocht hem ook wel eens op, maar daar leek Paul eigenlijk geen tijd voor te hebben.
Op de fiets naar huis wilde hij de kinderen niet inhalen, want dan zou hij iets moeten zeggen. Dat leverde soms een komische 'sur place' situatie op.
Hij fietste soms samen met Elleke Verff naar huis, maar wilde niet op de thee komen. Verrassend genoeg vroeg hij haar wel voor zijn verjaardagsfeestje als gastvrouw om thee te schenken. Hetzelfde gebeurde met Coos Wolff-Mulder: als ze elkaar op de fiets tegenkwamen, wilde Paul Lepoeter geen gesprek aanknopen, later nodigde hij haar wel uit voor zijn verjaardagsfeest bij hem thuis. Hij was een zielig figuur, leek niet erg gelukkig in zijn leven. Hij maakte vaak alleen wandelingen, bijvoorbeeld in het duingebied vlak bij zijn huis.

Paul Lepoeter was jarig op 2 februari. Op zijn verjaardag nodigde hij een select groepje (5-6) mensen uit bij hem thuis om wat te 'babbelen', o.a. Jan van Biezen, Wim Verweij, Elleke Verff, Coos Wolff-Mulder, Frieda Brouwer (gymnastiek – is overleden). Ze zaten dan in een kringetje op rechte stoelen. Paul trakteerde dan op de beroemde hazelnotentaart met slagroom van de banketbakker Maison Kelder in Wassenaar. Deze verjaardagsfeesten gingen ook nog door nadat hij al gestopt was (in 1970) op het Rijnlands Lyceum. Hij had ook een goed contact met Van der Lelie, leraar scheikunde (leeft niet meer).

Hazelnoottaart met slagroom van 'Maison Kelder'

Hij had een paar kamers gehuurd in een groot en prachtig huis op de Meijendelseweg 3 in de Wassenaarse buurt 'De Kievit', een grote woonkamer met o.a. een bureau, een kleine slaapkamer en een badkamer/keukentje. De woonkamer had een traditionele inrichting. Daar schreef hij zijn boeken, deed zijn lesvoorbereidingen en hield hij één keer per jaar zijn verjaardagsfeestje. Dit grote huis was van hospita mevrouw Van Beresteijn. Zij was jonkvrouw en in 1961 gescheiden van mr. Horatius Albarda die van 1963 tot 1965 president-directeur zou worden bij de KLM. Ze trouwde voor de 2e keer in 1965 met Hendrik Willem van Marle en heette daarna mevrouw Van Marle – van Beresteijn. Uit het eerste huwelijk had ze zes dochters van wie de jongste twee op het Rijnlands Lyceum hebben gezeten.

Paul had vaste patronen. Hij ging ieder jaar naar Zwitserland op vakantie, zowel 's zomers als 's winters en had daar altijd hetzelfde hotel. Ook daar werkte hij aan zijn boeken en maakte hij urenlange wandelingen.

Op het Rijnlands Lyceum was er een collega Van der Velden (docent Frans) die net als Paul ook in een kamp in Nederlands-Indië had gezeten gedurende de Tweede Wereldoorlog en het had over mogelijke vergoeding. Hier wilde Paul Lepoeter echter niet over praten. Hij heeft in het Jappenkamp blijkbaar erg geleden en er in ieder geval nooit over willen praten.

Hij had een eigenaardige manier van praten. Je kon horen dat hij lang in Nederlands-Indië was geweest. Hij hield van een bepaald soort, meer populaire, muziek.

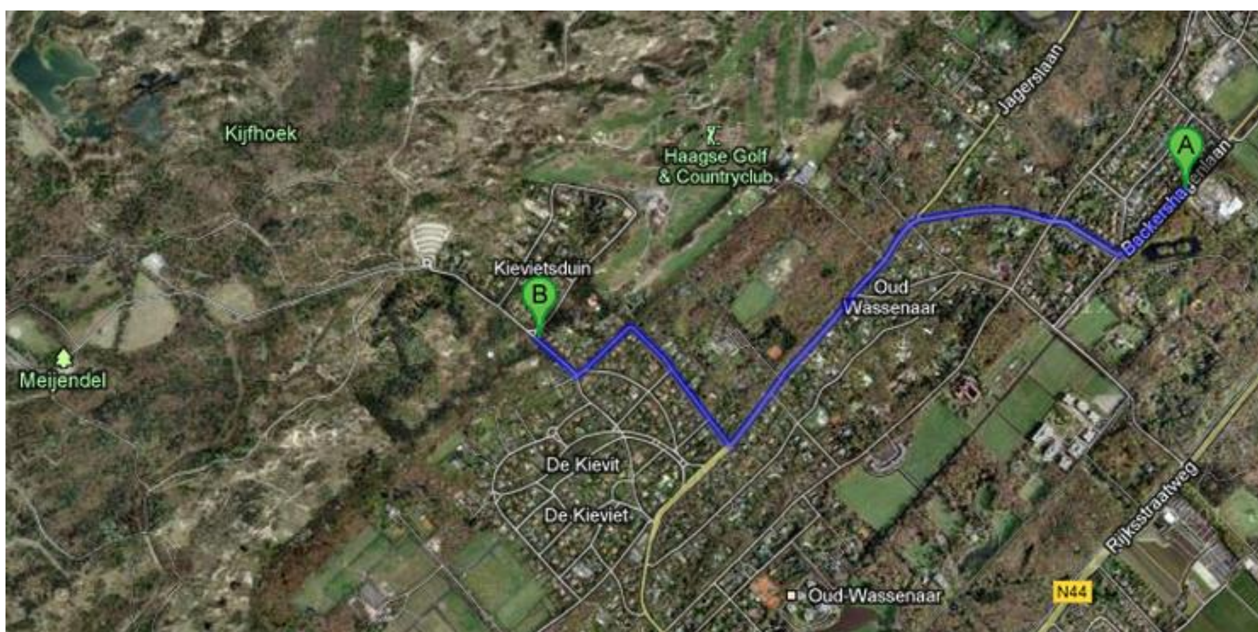
Zijn moeder was in 1947 verhuisd van Amsterdam naar Den Haag (Wassenaarseweg 100) en woonde later in Wassenaar in de Van Bommellaan, in een huis dat gevorderd was door de gemeente. Paul was regelmatig bij zijn moeder op bezoek (zijn fiets stond dan voor de deur). Zijn moeder overleed in 1958.

Zijn boeken spoorden aan tot zelfwerkzaamheid, hij was met deze methode zijn tijd ver vooruit. Hij heeft lang met Bos samengewerkt, echter op het eind was de relatie moeizaam. Hij moest zich vaak afzetten tegen iemand, dat is op een gegeven moment ook met Bos gebeurd.

Hij is toen verder gegaan om boeken alleen te schrijven. Deze werden echter veel minder verkocht. Minder erkenning! Paul Lepoeter stopte in 1970 op het Rijnlands. Er is geen officieel afscheid bekend. Hij ging wel door met het schrijven van boeken.

Het huis aan de Meijendelseweg 3, Wassenaar. Hier woont Paul Lepoeter van december 1962 tot zijn overlijden in 1978. Het huis ligt volledig tussen de bossen. Hij had er twee kamers gehuurd bij mevrouw Van Marle – van Beresteijn

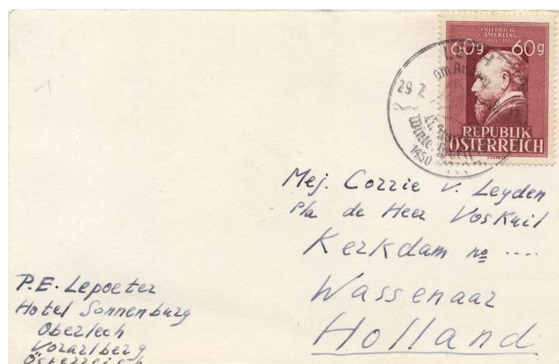
A = Rijnlands Lyceum, Backershagenlaan 5, Wassenaar
B = Meijendelseweg 3, Wassenaar
Deze route fietst Paul Lepoeter iedere dag, fietsafstand 2,7 km.
In z'n vrije tijd gaat hij vaak wandelen in de duinen, die vrijwel direct ten westen van zijn huis beginnen

7. Herinneringen oud-leerlingen Rijnlands Lyceum Wassenaar

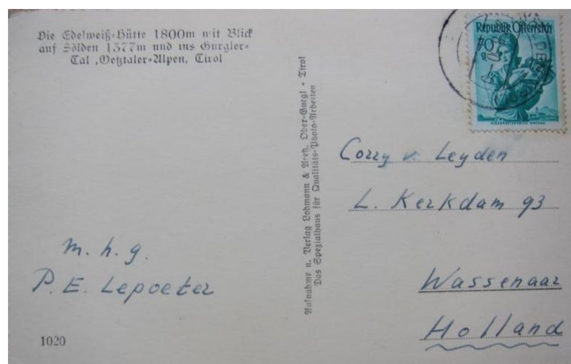

Corrie Kam-van Leyden, anno 2011, met een plakboek van haar schoolperiode Rijnlands Lyceum

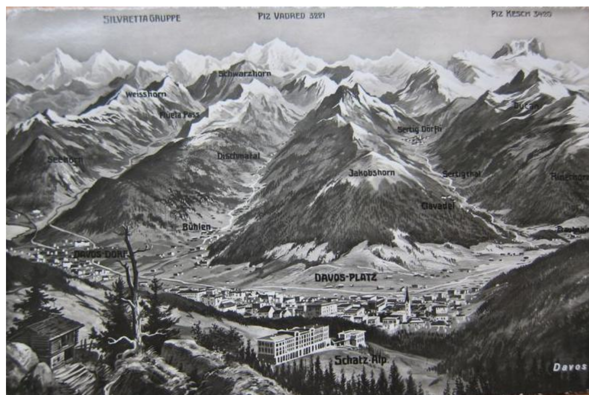
Corrie Kam – van Leyden (Rijnlands Lyceum, 1946-1952):
"Lepoeter was wiskunde docent aan het Rijnlands Lyceum te Wassenaar vanaf september 1946. Hij gaf toen de lagere klassen les. Ik zat in klas 1B, ben het tweede jaar naar de afdeling gymnasium gegaan en heb alleen van hem wiskundeles gehad.
Lepoeter maakte de indruk verlegen te zijn, mengde zich niet gemakkelijk tussen andere leraren. Dat verklaart misschien ook dat hij in de pauzes meestal in zijn leslokaal verbleef, om jeugdboeken uit te lenen aan zijn leerlingen. Deze boeken stonden in de klas in twee stalen kasten.
Lepoeter liep wat stram, hield zijn hoofd een beetje schuin, wiebelde er mee en glimlachte enigszins. Zo leeft hij in mijn herinnering voort. In eerste instantie kon ik niet 'met hem opschieten', wij lagen elkaar niet, zonder directe aanleiding.
Hoe het precies gekomen is weet ik niet, maar op een dag werd ik bij onze klassendocente, mej. Rafaël (lerares Frans) geroepen, die mij vroeg waarom het zo stroef liep tussen meneer Lepoeter en mij. Het bleek dat hij daarover met haar had gesproken en daar een probleem mee had. Tijdens ons gesprek vertelde mej. Rafaël dat Lepoeter aan de 'Birma-Siam spoorlijn' had gewerkt.
Ik vertelde mijn verhaal over mijn vader, die daar ook werkzaam was geweest; dat kleine beetje wat ik over hem en die periode had gehoord. Ik herinner mij dat het toen een emotioneel moment voor mij is geweest. Een week later vertelde mej. Rafaël mij dat Lepoeter mij wel over zijn ervaringen in Siam wilde vertellen.
Dat is gebeurd bij hem thuis. Ik stelde veel vragen en hij vertelde. Enige uren heeft dit gesprek geduurd. Toen bleek dat mijn vader en hij met dezelfde transporten in Siam terecht waren gekomen. Dit is de eerste, maar ook de enige keer geweest dat meneer Lepoeter over zijn kampverleden met mij heeft gesproken. Maar sindsdien was er een stilzwijgend begrip tussen ons ontstaan. Ik vond hem een goede leraar en deel de woorden, die in het verslag staan. D.m.v. stencils maakte hij opgaven, die zijn lesgeven ondersteunden. In de door hem geschreven boeken kon je later zulke opgaven terugvinden.
In mijn plakboeken over mijn jaren op het Rijnlands Lyceum heb ik drie ansichtkaarten bewaard van P.E. Lepoeter, die mij een kaartje stuurde tijdens zijn vakanties. 'm.h.g. P.E. Lepoeter', is het enige dat erop staat. Overigens zijn het twee ansichtkaarten uit Oostenrijk en één uit Zwitserland."

Lech, 29-7-1948

Sölden, 23-8-1950

Davos

Marie-Anne Kalff-Arnold (Rijnlands Lyceum, 1948-1953):
"Van 1948-1953 heb ik op het Rijnlands gezeten. In de eerste en tweede klas was meneer Lepoeter mijn leraar wiskunde. Ik vond wiskunde leuk en hield van dat geploeter met cijfers. Helaas begon ik altijd enthousiast om na een tijdje volkomen in de war te raken, alle cijfers om te draaien, te strepen en te stuffen tot ik door de bomen het bos niet meer kon zien. (Pas veel later bleek dat ik zeer dyslectisch was). Meneer Lepoeter heeft me met zeer veel geduld bijles gegeven. Ik heb nooit gemerkt dat hij me dom vond of zo, terwijl hij toch wel eens wanhopig moet zijn geweest. Ik kwam dan bij hem thuis en ik herinner me een vrij sombere kamer met een tafel in het midden waar we aan werkten. Ik denk niet dat hij toen al op de Meijendelseweg woonde, maar dat weet ik niet meer. Ik was toen vrij veel ziek en hij werkte me altijd bij, zelfs zo dat ik een keer van een 4 naar een 7 voor meetkunde op mijn rapport ging. Helaas hadden ze de 7 (nog zichtbaar) uitgewist en veranderd in een 6 omdat drie punten van het ene rapport naar het volgende kennelijk teveel was. Ik vond hem een beetje vreemd en zielig, maar heel aardig en ik ging met plezier naar hem toe. En omdat ik zo veel met hem werkte verkondigde ik een ieder die het horen wilde dat wij een wiskundeleraar hadden die zó knap was dat hij best professor had kunnen zijn. Elke zomervakantie kreeg ik een briefkaart van hem uit Zwitserland. Er stond niets op alleen 'P.E. Lepoeter'. Zelfs toen ik al lang op de MMS zat en geen wiskunde meer van hem had, bleven de briefkaarten komen en zo jong als ik was heeft me dat geroerd. Ik denk nog vaak aan hem."

Hanneke Potjer-Spoor (Rijnlands Lyceum, midden jaren 50):
"Ik herinner me Lepoeter als een bijzondere leraar. Hij had in onze jonge gymnasiumklas, midden jaren 50, geen problemen met orde houden. Wij waren waarschijnlijk wat leergieriger dan andere klassen. Hij kon zijn vak wiskunde goed uitleggen. Je wist dat hij de les stipt op tijd begon. Te laat komen kon gewoon niet bij hem, dan mocht je naar de rector. Ook bij het wisselen van de uren, soms moest je van ver komen, wist je dat je voort moest maken. Dat deden we dan ook!!
Hij had een bepaald soort verlegen glimlach op zijn gezicht, stond een beetje heen en weer te draaien voor de klas.
Wat heel bijzonder was, was dat hij in zijn lokaal twee kasten vol spannende jongensboeken had staan, die we mochten lenen. Daarvoor bestond een intekenlijst, als je een boek meenam. In de pauze mocht je uit zijn bibliotheek komen lenen. Ik heb er dankbaar gebruik van gemaakt. Kortom, een goede en aardige leraar met bijzondere trekjes."

Jan Blankespoor (Rijnlands Lyceum, eindexamen 1963):
"In de laatste twee klassen (4 en 5 HBS B) op het Rijnlands Lyceum had ik les van hem. Hij heeft een zeer grote invloed gehad op mijn leven. Mijn liefde voor de wiskunde is door zijn inspirerende wijze van lesgeven èn door zijn fantastische boeken ontkiemd. Ik ben dan ook na mijn HBS-examen wis- en natuurkunde in Leiden gaan studeren.
Op bijgaande foto (gepubliceerd op het voorblad, KL) ziet u Paul Lepoeter afgebeeld in een zeer karakteristieke houding. In elke pauze charterde hij een leerling om bij de conciërge koffie voor hem te halen en die dronk hij staande in zijn lokaal. Hij kwam, voor zover ik weet, weinig in de

docentenkamer. Dat kwam wellicht doordat hij toen ook al geen extravert mens was, maar er was nog een reden: in zijn lokaal stonden verschillende kasten met vele, voornamelijk jongensboeken, die hij uitleende. De hele series van Arendsoog, Pim Pandoer, Bas Banning, Biggles en Bob Evers alsook de oorlogsboeken van Anne de Vries en K. Norel stonden er. Ook de administratie van het uitlenen verrichtte hij zelf, vandaar zijn aanwezigheid in zijn lokaal gedurende de pauzes. Ik heb heel veel van die boeken gelezen en durf wel te zeggen dat hij mij ook de liefde voor het lezen van (spannende) boeken heeft bijgebracht.
Ik herinner me heel goed dat Lepoeter iedereéén wiskunde wilde aanleren, ook de zwakkere leerlingen. Hij stak heel veel energie in het bijspijkeren van de minder exact bedeelden. Bij de bekendmaking van de cijfers voor een gemaakt proefwerk (hij was altijd binnen een dag klaar met de correcties!!) ging hij als volgt te werk: de proefwerken lagen op een stapel, het laagste cijfer kwam als eerste boven en het bijbehorende werk werd grotendeels besproken, met correcties op alle gemaakte fouten. De leerling met het één na laagste cijfer kreeg ook veel aandacht, maar naarmate de cijfers hoger werden kregen de betreffende leerlingen steeds minder aandacht. Gelukkig kreeg ik weinig aandacht, omdat mijn resultaten steeds tot de beste behoorden, maar ik herinner me nog steeds die ene keer dat ik voor een goniometrieproefwerk een 3,5 had behaald, want ik kreeg me toch een donderpreek!
En dan zijn boeken! Geweldig! Inderdaad boeken, die uitnodigen tot zelfwerkzaamheid, in dat opzicht was hij zijn tijd ver vooruit. Ik weet uit ervaring zelf hoe moeilijk het is om een foutloos wiskundeboek te schrijven, maar ik heb in zijn boeken nooit fouten kunnen vinden. Hij was ook een van de eersten die een boek ontwikkelde voor stereometrie (wij waren daarvoor proefkonijn, want het verscheen nog in gestencilde vorm), met een (destijds) voor mij zeer verhelderende opzet. Een aantal van zijn boeken, die ik als HBS-er gebruikte heb ik altijd bewaard: Algebra b, Goniometrie b, Wegwijzer in de meetkunde deel 3. Later heb ik ook ontdekt dat de hele opzet van zijn boeken voor die tijd revolutionair was.
Ik weet dat Lepoeter een in zichzelf gekeerde man was. Het was ons toen bekend dat hij in een Jappenkamp gezeten had, hoewel hij daar zelf nooit over sprak, in tegenstelling tot zijn collega's op het Rijnlands Lyceum, Van Affelen van Saemsfoort (leraar handvaardigheid) en Van der Velden (leraar Frans), die overigens ook niet ongeschonden daaruit leken te zijn gekomen. Lepoeter sprak trouwens nooit over zichzelf, maar dat was niet ongewoon in die tijd.
Ik heb me destijds afgevraagd waarom hij in dat grote huis aan de Meijendelseweg woonde, want het leek mij dat hij zich daarin nog meer isoleerde".

Arnaud Maitland (Rijnlands Lyceum, 1959-1965), nu wonend in USA:
"Hij was een van de drie leraren op het Rijnlands Lyceum die aan de Birma-Siam lijn gewerkt hebben /concentratie kamp gezeten hebben, en alle drie leidden een apart leven, zo leek het, en de heer Lepoeter leefde het meest in isolatie. Hij woonde ergens op kamers en voor een aantal jaren, toen ik op het Rijnlands was, woonde hij op een kamer in een prachtig huis dat de familie Albarda gebouwd had op de Meijendelseweg in De Kieviet in Wassenaar. Het is een weg omhoog, naar Meijendel (een uitspanning), het was een nieuw huis aan de linkerkant als je naar boven rijdt. De familie had zes dochters en ik meen dat heer Lepoeter er woonde toen wellicht een van de dochters al uit huis was.
De heer Lepoeter reed altijd erg snel op zijn fiets en leek zeer schuw. In de klas was de heer Lepoeter een meester, met volle overgave ging hij er op los. Ik had helaas een soort trauma en kon niet eens kijken naar een probleem dat besproken werd, ik heb er vaak nachtmerries van gehad. Ik probeerde het niet eens, maar klapte meteen dicht.
De heer Lepoeter had een interessante manier van proefwerken teruggeven, hij gaf ze terug met het laagste bovenop, en zei bv. een 3 voor Arnaud, een 4 voor zo en zo, en dan kreeg je het proefwerk terug.
Nota bene heb ik nog HBS B gekozen, een nachtmerrie, maar op het eindexamen deed de heer Lepoeter iets magistraals. Ik had een 3 voor stereo schriftelijk en op het mondeling in het bijzijn van een officiële outsider legde hij me een probleem voor en bewoog met zijn arm op een zodanige wijze dat hij me aangaf waar ik de lijn moest trekken en dat herhaalde zich nog 2x, en ik kreeg een

7, dus uiteindelijk kreeg ik een 5, goed genoeg om te slagen, een 4 waarschijnlijk niet dus ik ben hem zeer dankbaar daarvoor.
Nu, meer dan 45 jaar later, zie ik het wel anders en had graag meer contact met hem gehad. Hij leek erg op zichzelf, maar dat hoeft nog niet te betekenen dat hij ook eenzaam was. En wat was er in Birma gebeurd, en al die jaren erna?"

Anton Kalff (Rijnlands Lyceum, 1969-1975):
"Ik heb hem alleen passief meegemaakt: ik had (helaas) geen les van hem (wel een jaar van W.J. Bos), maar herinner me hem goed, zoals hij door de gangen liep. Een heel bescheiden, bijna bedeesde man met een grote faam. Er waren toen ook geruchten over een akelig oorlogsverleden, waardoor men hem altijd met respect bejegende. Zelf heb ik als kersvers wiskundeleraar in de jaren tachtig nog een tijdje uit zijn 'Gids voor de nieuwe wiskunde' gewerkt. Op mijn huidige school hebben we nog jaren met een stereometrie-stencil gewerkt, dat een oudere collega ooit had overgetekend (!) van een intussen vergaan werkboek uit zijn eigen schooltijd van de hand van de heer Lepoeter. Het bevatte ongeveer 80 tekeningen waarin constructies (snijpunten, snijlijnen e.d.) moesten worden aangebracht. Het zat zo briljant didactisch in elkaar, dat wij onze leerlingen uit 5 vwo altijd bij het uitdelen met een brede grijns waarschuwden: "Pas op, deze sommen zijn verslavend!", wat natuurlijk met vrolijk hoongelach ontvangen werd. Maar na twee dagen gaven ze ons enthousiast gelijk, ze rustten niet voordat ze ze allemaal gemaakt hadden.... Nooit ben ik meer zo'n doordachte serie opgaven tegengekomen."

Op http://www.rijnlandsgymnasium68.com/docenten.php:
Joyce van Heerden: *"Lepoeter - eigenaardige man maar briljant docent, legde uit over de problematiek van de schuine doorsnede van een cilinder aan de hand van een 'wiebelende beschuitbus', en had daarvoor een echte Verkade beschuitbus (zo'n gele met rode bloemetjes) in z'n kast staan!"*

Op http://taalschrift.org/discussie/004443.html:
Johan Nijhof: *"....maar ook de toen modernste jeugdboeken (avonturenverhalen): Biggles, Pim Pandoer, e.d. Vele honderden in totaal. Die laatste categorie werd uitgeleend door onze onvolprezen wiskundeleraar, de heer Lepoeter."*

Paul Lepoeter, 2^{e} rij, 1^{e} rechts

8. Herinneringen oud-leerlingen in Lustrumboeken Rijnlands Lyceum

Uit ‘RLW 75 – 75 jaar Rijnlands Lyceum Wassenaar, 1936-2011’:

Mijn leraar wiskunde

De leraar aan wie ik met de meest warme gevoelens terugdenk, is de leraar die in mijn HBS-B-tijd bij het nakijken van mijn wiskunde-, stereometrie- en goniometrieproefwerken en -examenwerk altijd van het positieve uitging. Als er ergens onderweg in een ellenlange oplossing een rekenfout was gemaakt, volgde hij de beredenering verder helemaal met die rekenfout. Hij oordeelde dan vaak dat de methode, de manier van denken in principe goed was en had er dan nog een half punt voor over, ondanks dat de uitkomst fout was.
Verder was hij degene die achter in zijn lokaal op de verdieping tegen de achterwand twee grijze metalen archiefkasten had staan. In de pauzes gingen de deuren van het slot en verscheen zijn persoonlijke bibliotheek van jeugdboeken, die hij uit eigen middelen kocht.

... en had er dan nog een half punt voor over, ondanks dat de uitkomst fout was

Als er in de Bob Eversserie een nieuw deel uitkwam, mocht je als vaste klant dat voor hooguit twee dagen mee naar huis nemen voordat het gekaft en in het systeem opgenomen werd. Zo'n boek moest je dan wel snel uitlezen, dat wil zeggen elke avond onder de dekens met een zaklamp. Hij schreef zelf ook de lesboeken waar wij uit werkten, met standaard op de eerste bladzijde een reproductie van een ets van Escher, om ons te leren dat wiskunde meer kan omvatten dan alleen cijfers en formules. Deze geweldige leraar aan wie ik vaak moet terugdenken, is P.E. Lepoeter, in de jaren 40, 50 en 60 aan het Rijnlands verbonden. Pas veel later hoorde ik dat hij een uiterst zware periode heeft meegemaakt tijdens de oorlog, wij hebben daar nooit iets van gemerkt, zoals we ook geen idee hadden waar de letters P.E. voor stonden.

Jan Dekking 1963

STAMPIJ OM EEN SCHUIFTROMPET

P.E. LEPOETER

HOOFDSTUK 5 LEERLINGEN

Verdere herinneringen in het Rijnlands Lyceum lustrumboek uit 2011:

toen/Frans Weisglas-eindexamen 1963
nu/drs. F.W. Weisglas, oud-voorzitter Tweede Kamer; voorzitter Raad van Toezicht van de Stichting Rijnlands Lyceum
“Zoals bij velen zijn de herinneringen aan mijn Rijnlandse schooltijd verbonden aan een aantal legendarische leraren. Lepoeter die zelfs mij voldoendes wist te laten halen bij wiskunde....”

naam/Guus Lubsen
rlw/HBS-B 1956-1963 (!)
“... heb ik onbewust een patroon aangehouden van eenmaal overgaan, eenmaal blijven zitten, hetgeen resulteerde in een zevenjarig verblijf op onze mooie school. Dit had vooral te maken met de kwaliteit van de leraren waar ik les van kreeg. De sterke waren in mijn herinnering Lepoeter voor wiskunde (“Kom jij morgen maar om kwart voor acht!”),...”

naam/Ben Pieter Hes
rlw/HBS A 1958-1965
“Dhr. Lepoeter was een gedreven wiskundige, die een algebrasom of een formule eerder op het bord had dan je in je eigen tempo kon volgen. Hij wachtte even... geen antwoord: dan, zwijgend: ‘Tak, tak, tak’ gekalkt, nog netjes ook, hij dacht in cijfers.”

Uit het Rijnlands Lyceum Lustrumboek 1986 (50-jarig jubileum):

De sporen die drs P.H. Labohm in het Rijnlands heeft nagelaten, zijn minder snel uitgewist dan een "fietsspoor in de sneeuw". Veel oud-leerlingen zullen zich hem herinneren vanwege zijn aandeel in de viering van het 25-jarig bestaan van de school (1961).
In zijn herinnering aan het Rijnlands staat de wiskundeleraar drs P.E. Lepoeter centraal (Rijnlands docent 1946-1972). Een uniek docent, die op het zwarte schoolbord de fraaiste wiskundige kunstwerken liet ontstaan. Bovendien waren veel leerlingen trouwe lezers van zijn privé-collectie jeugdboeken.

Fietsspoor in de sneeuw

Kwart voor acht, een afschuwelijk tijdstip om op school te komen, zeker voor diegenen die toch al moeite hadden om om half negen nog net de bijna gesloten deur van Deyn te halen.
Kwart voor acht, een duister tijdstip in een schooljaar op het Rijnlands dat overigens zovele lichtpunten kende.
Kwart voor acht, je ontkwam er niet aan, het bevel was onverbiddelijk geweest. Je had voor de derde keer in successie een halve minuut te laat de klas betreden, je huiswerk leek nergens naar en je laatste twee proefwerken hadden op geen enkele wijze tevreden gevoelens kunnen oproepen. "Het probleem met deze jongen is dat hij niet begrijpt dat hij het niet begrijpt", hadden mijn ouders al eens te verstaan gekregen, die mij vervolgens ten einde raad langdurig hadden laten testen.
Kwart voor acht, een onontkoombare opgave.
Moeizaam ploeterde ik door de nog donkere morgen en de versgevallen sneeuw naar school. Mijn schooltas, een pukkel, was voor deze dag met zoveel boeken gevuld dat hij voortdurend de neiging had tussen mijn snelbinders naast het wiel van mijn fiets te zakken. Dat noodzaakte mij om met mijn ene hand richting te geven aan een voortdurend wegglibberend voorwiel en met mijn andere "de pukkel" in het gareel te houden. Dat laatste had overigens desastreuze gevolgen voor mijn in een zakje van de Spar verpakte boterhammen, die geheel geplet tussen "Wereld in wording" en "ars grammatica" deze tocht zouden voltooien.
Bijna kwart voor acht, het bruggetje kwam in zicht, de Backershagenlaan lagnog volledig onbezoedeld door een dik pak sneeuw bedekt te genieten van de ochtendrust.
Zwoegend bereikte ik tenslotte de laatste klim naar mijn onafwendbare lot op deze donkere ochtend.
Op dat moment registreerde mijn oog iets dat kennelijk tot op de dag van vandaag in mijn geheugen is gegrift: als een speer zo recht tekende zich in de sneeuw één fietsspoor af. Met een ijzeren vastberadenheid moest de fietser zich naar school hebben gespoed. Het spoor verscheen vanuit de duisternis, verhief zich over het bruggetje en verdween in de onheilspellende leegte van de fietsenhokken.
Het laatste restje zelfvertrouwen dat mij deze morgen nog op de pedalen hield verdween met dezelfde snelheid als de fietser kennelijk zijn spoor had getrokken. In opperste eerbied stapte ik af en vervolgde lopend mijn lijdensweg met de fiets aan mijn hand, er voor wakend dat de banden ook maar ergens het spoor zouden schenden. Ik plaatste mijn fiets naast de zijne in het rek en frommelde gedachteloos mijn pukkel onder de snelbinders uit. Ik stapte over het spoor heen en liep de school in. De gang, de klok, ik was een halve minuut te laat. Door één deur scheen licht de gang op, het derde lokaal van rechts. Ik vervolgde mijn weg naar Canossa en opende de deur, ik was niets meer; "wees u zelf zij ik tot iemand, maar hij kon niet: hij was niemand" de versregels van de Schoolmeester flitsten door me heen.
Daar stond hij, parmantig, een vergenoegde blik in de ogen, de lineaal in de handen terwijl hij de buik opvallend van links naar rechts en weer terug bewoog. Met nauwelijks verhulde trots liet hij zijn blik over een kunstzinnig geconstrueerde kubus op het bord glijden.
Daar stond hij, zijn spoor was uniek: Lepoeter!

Paul Labohm

Wiskundeleraar Lepoeter (†)

56 57

1946

rond 1950

1963

9. De ‘Wegwijzer’-serie wiskundeboeken (1954-1961)

In de jaren 1954-1961 schrijven dr. W.J. (Wim) Bos en drs. P.E. Lepoeter, beiden wiskundedocenten op het Rijnlands Lyceum, samen de ‘Wegwijzer’-serie. Dit is een serie wiskundeboeken voor het Voorbereidend, Hoger en Middelbaar Onderwijs (VHMO), uitgegeven door J.M. Meulenhoff. De serie bestaat uit drie delen algebra, drie delen meetkunde en een deel trigonometrie. In het deel Meetkunde III (voor klas 3 HBS) is vanaf de derde druk (ca. 1960) de trigonometrie-stof opgenomen. Deze ‘Wegwijzer’-serie wordt een behoorlijk populaire methode die de zelfwerkzaamheid van leerlingen bevordert.

Wegwijzer in de Meetkunde:

- Deel I: 1^e druk 1954, 3^e 1957, 12^e 1966
- Deel II: 1^e druk 1955, 4^e (m.m.v. Van Muyden) 1959, 11^e (havo/vwo) 1968
- Deel III: 1^e druk 1956, 4^e (m.m.v. Van Muyden) 1960, 8^e (m.m.v. Van Muyden) 1967

Wegwijzer in de Trigonometrie: 1^e druk 1956

Wegwijzer in de Algebra:

- Deel I: 1^e druk 1958, 2^e 1959, 4^e 1966
- Deel II: 1^e druk 1959, 3^e 1964, 4^e 1968
- Deel III: 2^e druk 1961, 3^e 1964, 4^e 1968

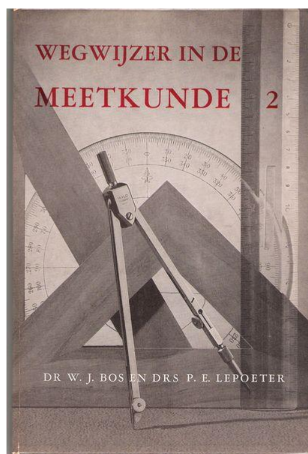
In de hogere drukken van Algebra deel II en Algebra deel III staat Lepoeter als hoofdauteur (op het titelblad, niet altijd op de kaft en op de rug, de serie-naam bleef kennelijk ‘Bos en Lepoeter’). Met de vermelding op het titelblad en soms op de kaft: ‘Met medewerking van Dr. W.J. Bos’.

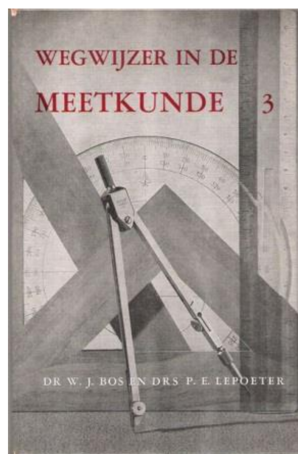

1^e druk 1954 *12^e druk 1966*

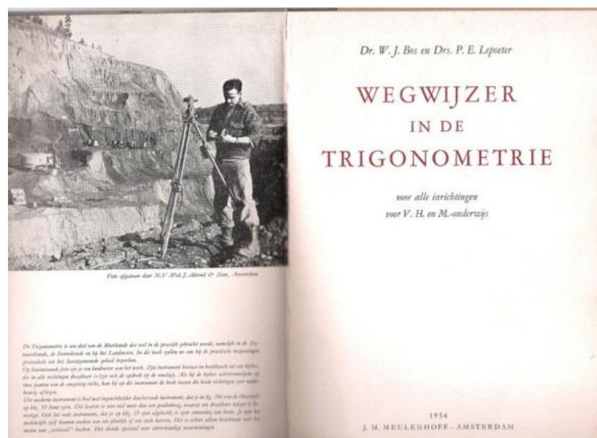

4^e druk 1959 *11^e druk 1968* *4^e druk 1960* *8^e druk 1967*

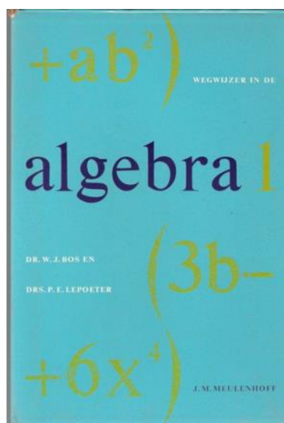

Dr. W. J. Bos en Drs. P. E. Lepoeter

WEGWIJZER
IN DE
TRIGONOMETRIE

voor alle inrichtingen
voor V. H. en M.-onderwijs

1956
J. M. MEULENHOFF - AMSTERDAM

1e druk 1956

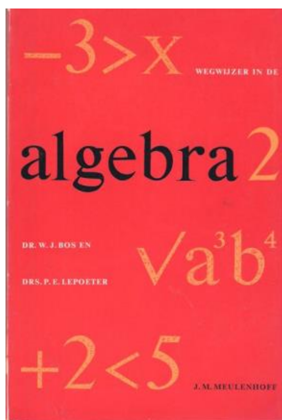

Evenals bij onze „Wegwijzer in de Meetkunde" en onze „Wegwijzer in de Trigonometrie" hebben wij ook bij dit boek een uitvoerige toelichting geschreven, waarin wij ons standpunt ten aanzien van het algebra-onderwijs en speciaal ten aanzien van de leerstof van de eerste klas, uiteengezet hebben.
Ook nu weer willen wij onze dank uitspreken voor de steun die wij jaren lang van de zijde van „Het Rijnlands Lyceum" ondervonden hebben. Hierdoor waren wij in staat vele mogelijkheden grondig te onderzoeken. De belangstelling die de Rector, Dr. P. J. Couvée, steeds voor ons werk getoond heeft, was voor ons daarbij een sterke stimulans. Onze collega, de heer A. J. M. Landers, danken wij zeer hartelijk voor de verzorging van de tekeningen. Zijn aardige vondsten komen niet alleen het uiterlijk van het boek zeer ten goede, maar zijn tevens een belangrijke bijdrage tot goed begrip van de tekst. Met grote bereidwilligheid is de Uitgever aan onze vaak moeilijk realiseerbare wensen tegemoet gekomen. Wij stellen er prijs op de staf van de firma Meulenhoff hier hartelijk te bedanken voor de prettige samenwerking.
Voor opmerkingen houden wij ons zeer aanbevolen.

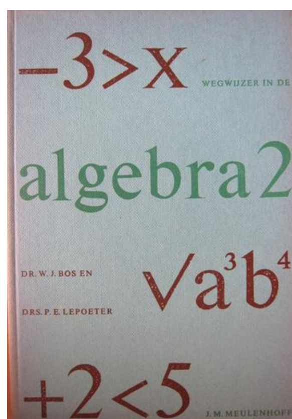
De schrijvers

Toelichting op de methode per deel is voor leraren gratis verkrijgbaar bij de uitgever, evenals de antwoorden bij Trigonometrie en Algebra.

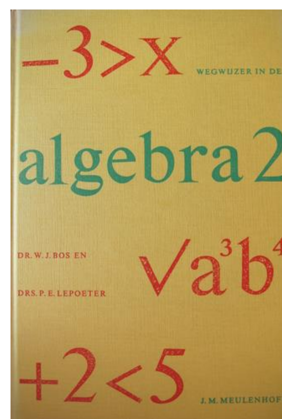
1e druk 1958 *Voorwoord Algebra 1*

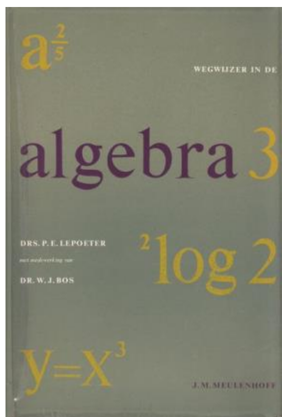
1e druk 1959

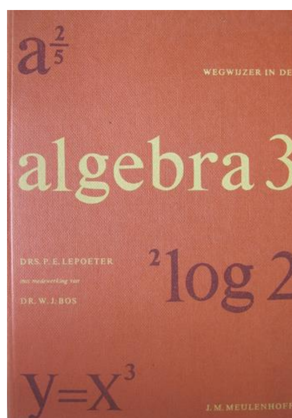
3e druk 1964

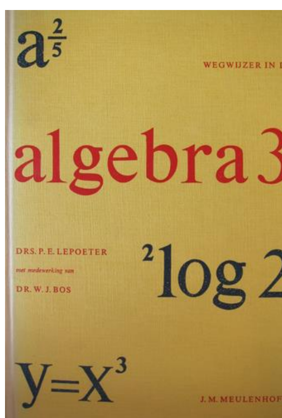
4e druk 1968

2e druk 1961

3e druk 1964

4e druk 1968

10. Artikel over Bos en Lepoeter in Euclides, april 2004

In Euclides, het tijdschrift van de Nederlandse Vereniging van Wiskundeleraren, schreef Harm Jan Smid in april 2004 het volgende artikel over Bos en Lepoeter.

[…] Het wiskundeonderwijs van de jaren vijftig was het eindproduct van een ontwikkeling van ruim honderd jaar. Allerlei kenmerken van dat onderwijs waren daardoor tot het uiterste doorgedreven. Naast de verstarring in de leerstof was één van die kenmerken de dominante rol van de leraar, de geringe rol die het leerboek speelde, en daarmee samenhangend de beperkte mogelijkheden om leerlingen zelfstandig te laten werken. […]

Wim Bos

Eén van die docenten die zich niet gelukkig voelde in dat systeem was Paul Lepoeter, na de oorlog leraar wiskunde aan het Rijnlands Lyceum in Wassenaar. Al snel kreeg hij daar Wim Bos als collega en samen ontwikkelden zij eigen leerboeken. Met die boeken, die een groot commercieel succes werden, was zelfstandig werken wèl mogelijk. Daarmee liep ‘Bos & Lepoeter’ vooruit op één van de ontwikkelingen die later, vanaf de jaren zeventig, het wiskundeonderwijs steeds meer zouden gaan bepalen. […]

Een grappig toeval is dat Paul Lepoeter en Wim Bos elkaar als kleine jongetjes al kenden (*ze woonden bij elkaar in de buurt in Amsterdam Oud-Zuid, KL*), maar na de lagere school het contact verloren tot ze elkaar weer als collega’s op het Rijnlands Lyceum troffen. Lepoeter was in Indië geweest, had de oorlog in gevangenschap doorgebracht en was daar niet onbeschadigd uitgekomen. Hij wilde over die ervaringen nooit praten. Naar het oordeel van Bos was hij een zeer begaafde, maar gesloten en eenzame man. Hij voelde zich onzeker binnen het traditionele klassikale onderwijs, omdat hij naar zijn gevoel dan onvoldoende greep had op de resultaten van zijn leerlingen. Hij wilde dat zijn leerlingen voor zichzelf konden werken, zodat hij iedereen individueel kon begeleiden. Eigenlijk kon hij er niet tegen als er leerlingen in zijn klas zaten die de leerstof niet goed onder de knie kregen. Toen Wim Bos op het Rijnlands ging werken, probeerde Lepoeter al materiaal voor zelfwerkzaamheid te ontwikkelen. Op aandrang van de rector (*Couvee, KL*) ging Bos met hem samenwerken. […] Zo vormden de totaal verschillende Bos en Lepoeter toch een goede combinatie om iets nieuws te proberen: Lepoeter vanuit zijn gedrevenheid om het onderwijs anders in te richten en Bos vanuit zijn ruime pedagogisch/didactische kennis en belangstelling. […]

… de boeken van Bos en Lepoeter. In de eerste plaats zijn ze wat dikker dan gebruikelijk. Dat moest ook wel, want ze bevatten natuurlijk meer uitleg en voorbeelden. Daarnaast bevatten ze meer illustraties, soms al echte foto’s, en maken ze al gebruik van een steunkleur, rood, om bepaalde zaken een extra accent te geven. Wat de boekjes, en dan vooral de meetkundeboeken, echter vooral interessant maakt is dat er ook duidelijk een doordachte didactische structuur in zit. Een uitleg over die structuur is te vinden in de *Toelichting* die bij de methode verscheen, ook al iets bijzonders in die tijd. In die toelichting wordt onder andere uitgelegd waarom de auteurs een organisatievorm nodig vinden waarbij zelfwerkzaamheid een grote rol speelt. […]

Hoe dat nu in de boeken van Bos en Lepoeter in de praktijk werd gebracht, kan het beste aan een voorbeeld geïllustreerd worden. Ik laat een stukje uit *Wegwijzer in de meetkunde* zien, uit het eerste deel […] Het eerste dat opvalt is de informele toon en de glasheldere uitleg van wat het probleem is en hoe je dat op kunt lossen. Je kunt je heel goed voorstellen dat leerlingen zo’n tekst zelf kunnen lezen en begrijpen. […]

De traditionele boeken uit die tijd gaven geen enkele aanwijzing hoe je dat nu moest aanpakken. Het nieuwe van Bos & Lepoeter is dat aan de verschillende oplosmethodes en strategieën die je daarbij kunt gebruiken, expliciet aandacht wordt geschonken. Bos en Lepoeter schreven dan ook in

de *Toelichting* dat al dat oefenmateriaal diende om een ‘denkende probleemaanpak te verkrijgen, waarbij verschillende oplosmethoden met inzicht gebruikt worden’ […]
De boeken van Bos en Lepoeter waren commercieel gezien een waagstuk, maar werden naar de maatstaven van die tijd een groot succes. Na de methode Alders waren het in de jaren vijftig en zestig de meest gebruikte boeken. Door een verschil van inzicht tussen Bos en Lepoeter onderling en de komst van het nieuwe leerplan bij de Mammoetwet, verdween de methode in de jaren zeventig van het toneel. […]
In het onderwijs van nu spreekt het vanzelf dat leerlingen zelf met hun boek aan de slag moeten kunnen en dat het boek een duidelijke didactische structuur moet bieden. Doordat Bos en Lepoeter al in de jaren vijftig en zestig lieten zien dat zoiets realiseerbaar was binnen een ‘gewoon’ programma en voor ‘gewone’ docenten, hebben ze een belangrijke rol gespeeld in de aanloop naar de grote omslag in ons wiskundeonderwijs van de jaren zeventig en tachtig.

11. ‘Honderd jaar wiskundeonderwijs’ over Bos en Lepoeter

Dit boek is geschreven in 2000 ter gelegenheid van 75 jaar Nederlandse Vereniging van Wiskundeleraren en meldt over de boeken van Bos en Lepoeter:

De boeken van Bos en Lepoeter vormen een geheel nieuw hoofdstuk in de boekengeschiedenis van het voortgezet onderwijs. Ze zijn zo opgezet dat leerlingen daaruit de wiskunde op eigen kracht kunnen bestuderen. Het is het ideaal dat in de jaren negentig meer algemene aandacht krijgt.

In hoofdstuk 12 ‘Taalgebruik in Leerboeken’ staat:

1960 komt er hier en daar een kentering. Schrijvers stellen zich wat persoonlijker op: ze spreken leerlingen aan met jij en jou en gaan ook woorden en uitdrukkingen uit de spreektaal gebruiken die voorheen niet in leerboeken te zien waren: ‘We controleren nog even ...,’ ‘Kijken we nog eens ...,’ ‘Het is helemaal niet erg als je ...’ Ze zijn nog wel voortdurend aan het woord, maar je hebt het gevoel dat ze de lezer persoonlijk aanspreken en niet de hele klas tegelijk. Figuur 12.8 en 12.9 zijn voorbeelden daarvan.

We zullen nu uitleggen hoe je al deze vergelijkingen op de zelfde manier kunt aanpakken. Bovendien zal deze manier het ook makkelijker maken om snel en zonder fouten vergelijkingen op te lossen.
Als je bij de eerste vergelijking, $x + 3 = 10$, de x ‘vrijmaakt’, dan ga je over van $x + 3$ op x en dit betekent een *vermindering* met 3. Je krijgt dus $x = 10 - 3$ ($= 7$).
Als je bij de tweede vergelijking, $y - 5 = 13$, de y ‘vrijmaakt’, dan ga je over van $y - 5$ op y en dit betekent een *vermeerdering* met 5. Je krijgt dus $y = 13 + 5$.
We kunnen ook nog iets anders zeggen waarom je in het eerste geval $x = 10 - 3$ en in het tweede geval $y = 13 + 5$ krijgt.
Kijken we eerst nog eens naar de eerste vergelijking $x + 3 = 10$. Om van $x + 3$ te maken x, moet je er 3 van aftrekken; we kunnen ook zeggen: ‘moet je er -3 bij optellen’. Nu moest $x + 3$ *gelijk* zijn aan 10: Als we er links van het gelijkteken -3 bij optellen, dan moeten we, *om een gelijkheid te houden*, er rechts natuurlijk ook -3 bij optellen. Er komt dus rechts $10 - 3$.

Figuur 12.9 Bos en Lepoeter (1959), *Wegwijzer in de algebra*, deel 1

Honderd jaar wiskundeonderwijs

Een jubileumboek

onder redactie van

Fred Goffree
Martinus van Hoorn
Bert Zwaneveld

Leusden 2000
Nederlandse Vereniging van Wiskundeleraren

12. Herinneringen op internet over Bos en Lepoeter

Fred Goffree en Harm Jan Smid:
De klas kan verder. Het leerboek als hulpmiddel tot zelfwerkzaamheid.
(Voordracht 17 mei 2003 in Utrecht, voor de Historische Kring Reken- en Wiskunde Onderwijs)

In het jaar 1954 verscheen *Wegwijzer in de Meetkunde*, voor alle inrichtingen voor V, H, en M-onderwijs. De auteurs zijn dr. W.J. Bos en drs. P.E. Lepoeter. Op de bladzijde links van de titelpagina is een prent (*Ontwikkeling*) van M.C. Escher opgenomen. In het voorwoord kan men lezen dat het initiatief voor het schrijven van dit boek al uit 1937 stamt en vervolgens dat het in de praktijk van 'Het Rijnlands Lyceum' is ontstaan en getoetst.

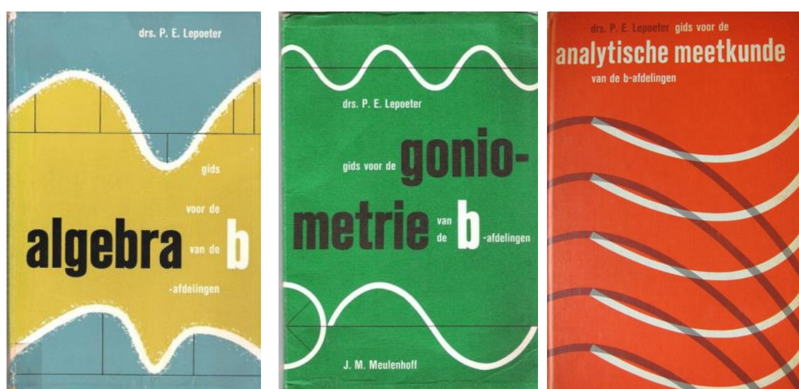
Bij de drie delen van *Wegwijzer in de Meetkunde* (tot dezelfde serie behoren ook drie delen *Wegwijzer in de Algebra*) wordt ook een *Toelichting* geleverd (voor docenten gratis verkrijgbaar) en *Algemene Opmerkingen*. Vooral in de laatste tekst vindt men veel algemene uitspraken die ook nu nog weinig aan actualiteit hebben ingeboet. Om een indruk te geven noemen we hier enkele kopjes uit de *Algemene Opmerkingen*: zelfwerkzaamheid, 'de klas kan verder', de functie van het klassikale, werkinstelling, vraagstukken, aanpak en herhalingen, leren lezen en huiswerk. Op 24 januari 2003 hebben Goffree en Smid een interview met Bos gehad, waarin deze punten onderwerp van gesprek waren.

Stephan Haug, leraar wiskunde en natuurkunde, Mendelcollege Haarlem:
"In de jaren 1954-1960 genoot ik van mijn werk op school. Ik voelde mij als een vis in het water. Ik had de wiskunde-sectie kunnen overhalen om de meetkundeboeken van Bos en Lepoeter in te voeren. Die stimuleerden tot zelfwerkzaamheid. Leerlingen kregen veel meer aardigheid in het vak en in de lessen was er een plezierige werksfeer. Omdat de opgaven steeds maten vermeldden, in centimeter en in graden, kon ik op doorslagpapier het resultaat uitwerken, waarmee de leerlingen ieder op hun beurt het eigen werk konden controleren om vervolgens in eigen tempo verder te gaan. Ik heb eens een gesprek beluisterd van twee leerlingen waaruit bleek dat ze op een regenachtige zondagmiddag fijn aan hun meetkundesommen hadden gewerkt."

13. Wiskundeboeken van Lepoeter zonder Bos (1960-1977)

In de jaren 1960 bekoelt de relatie met Wim Bos en begint Paul Lepoeter ook in z'n eentje leerboeken samen te stellen. Als eerste verschijnt de 'Gids'-serie die aansluit bij de 'Wegwijzer'-serie:

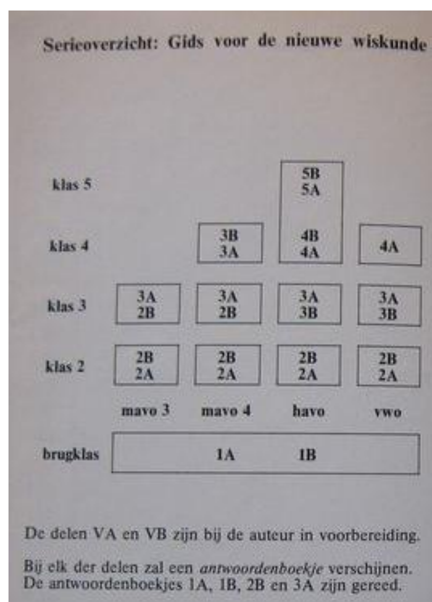
Gids voor de Algebra van de b-afdelingen van het VHMO, 1^e druk 1961, 2^e 1964, 3^e 1968 (2^e oplage 1970)
Gids voor de Goniometrie van de b-afdelingen van het VHMO, 1^e druk 1961, 2^e 1965 (2^e oplage 1969; 3^e oplage 1970)
Gids voor de Analytische Meetkunde van de b-afdelingen van het VHMO, 3^e druk 1968.

Dan komt in 1968 de Mammoetwet, voor wat betreft de wiskunde vele jaren lang beheerst door drie grote series: Moderne Wiskunde, Getal en Ruimte, Van A tot Z.
De uitgeverij Meulenhoff Educatief doet een poging daartussen te komen en benadert Lepoeter om een volledige serie samen te stellen met als serietitel: 'Gids voor de nieuwe wiskunde'.
De delen IA, IB verschijnen in 1972; IIA, IIB in 1973; IIIA in 1974; IIIB in 1975; IVA in 1976 en IVb in 1977. Deel IVb is het laatste deel geschreven door P.E. Lepoeter, in 1978 overlijdt hij.

De serie is zeer goed verzorgd in een vierkleurendruk, hetgeen voor Meulenhoff Educatief een nieuwe aanpak was.

Serieoverzicht: Gids voor de nieuwe wiskunde

	mavo 3	mavo 4	havo	vwo
klas 5			5B 5A	
klas 4		3B 3A	4B 4A	4A
klas 3	3A 2B	3A 2B	3A 3B	3A 3B
klas 2	2B 2A	2B 2A	2B 2A	2B 2A
brugklas	1A		1B	

De delen VA en VB zijn bij de auteur in voorbereiding.

Bij elk der delen zal een *antwoordenboekje* verschijnen.
De antwoordenboekjes 1A, 1B, 2B en 3A zijn gereed.

Voorwoord voor de docenten

Dit werk is samengesteld ten einde te voorzien in de duidelijk gebleken behoefte om ook voor het nieuwe leerplan een zelfwerkzaamheidsboek ter beschikking te hebben.
Voor de verdere beginselen die aan het werk ten grondslag liggen, moge ik verwijzen naar een aparte toelichting die de Uitgever u op verzoek gaarne zal toesturen.
Bij het verschijnen van dit boek wil ik mijn grote erkentelijkheid betuigen aan mijn oud-collega's de Heer M. Quist en de Heer Dr. J. van Biezen voor hun belangstelling en voor hun medewerking bij het project.
Warme dank ben ik verschuldigd aan de wiskundedocenten aan het Corderius College te Amersfoort waarvan ik in het bijzonder wil noemen het Hoofd van de wiskundesectie, de Heer A. Mol en de Conrector, de Heer A. Blom.
Hun enthousiasme en hun vertrouwen in mij hebben er zeer veel toe bijgedragen om deze methode tot stand te doen komen.
In dit verband mag ik ook zeker niet vergeten de Heer S. J. Rodermond te noemen, die als medewerker van de Uitgever zich zo zeer heeft ingezet om aan deze methode ruime bekendheid te geven.
Gezien het karakter van dit boek houd ik me vooral aanbevolen voor opmerkingen van gebruikers over hun ervaringen in de les. Van veel waarde voor mij zijn hierbij uiteraard opmerkingen van leerlingen waaruit eventueel blijkt dat op sommige punten de zelfwerkzaamheid in het gedrang komt of waaruit blijkt dat sommige gedeelten van de stof door jonge leerlingen mogelijk anders worden ervaren dan ze in dit boek worden gebracht.

Wassenaar, voorjaar 1972 *P. E. Lepoeter*

Voorwoord voor de leerlingen

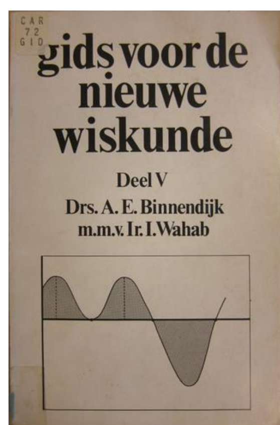
De bedoeling van dit boek is om je de mogelijkheid te geven een zeer groot deel van de leerstof geheel *zelfstandig* te kunnen bestuderen.
Dit is uiteraard niet alleen van belang als op school volgens de *zelfwerkzaamheidsmethode* wordt gewerkt, maar ook als je bijv. door ziekte een heel stuk van de leerstof moet inhalen of als je vooruit wil werken.
Hiertoe is het gewenst om de uitleg *rustig te lezen* en als je deze niet direct begrijpt, *nog eens over te lezen;* vaak zal het dan al niet meer nodig zijn om hulp te vragen.
Iets *zelf doen,* zonder verdere hulp, geeft vaak een gevoel van voldoening en maakt zo dat je plezier in het vak krijgt.
Natuurlijk zal dit ook bij deze methode niet voor elke leerling het geval zijn, maar dat is niet erg, er zijn nog genoeg andere vakken.
Jammer is het echter wel als een leerling aan het begin van de cursus enthousiast werkt, maar later minder plezier er in heeft (soms ook door tegenvallende resultaten).
Dit is echter helemaal niet nodig als je het volgende in gedachten houdt:

1. Ook al heb je met een stuk geen enkele moeite gehad, dan nog is het noodzakelijk om *je werk na te kijken* (op de wijze die door je leraar wordt geregeld).
   Als je namelijk gemaakte fouten niet opmerkt, dan kan dit op den duur er toe leiden dat je de stof niet meer goed overziet.
2. Uiteraard is het zeer verheugend als je uit enthousiasme *snel* werkt, maar werk *niet overhaast,* waardoor je soms 'over de moeilijkheden heen kijkt' en ook weer het gevaar loopt de stof niet meer goed te overzien.
3. De *herhalingen* moeten een *controle* voor je zijn of je het voorgaande *begrepen* hebt, *in je opgenomen* hebt en *onthouden* hebt.
   Kijk hiertoe zonodig bij elke herhaling eerst na wat de belangrijke dingen zijn uit de hoofdstukken die je af hebt; dit is niet moeilijk want deze zijn duidelijk aangegeven (vet gedrukt of omlijnd).
   Ook in de wiskunde is *parate kennis* ('feitenkennis') zeer *belangrijk!*

In het boek is door een rij stippen in de kantlijn aangegeven welke stukken wat moeilijker zijn. Je leraar zal zeker een regeling treffen met de hele klas of met groepen van leerlingen, wat van deze stukken gedaan moet worden.
Deze stukken moet je echter in elk geval ook als een uitdaging beschouwen om te laten zien wat je kunt; geef dus niet te gauw op en bedenk: hoe meer je van deze stukken voor elkaar krijgt, des te groter zijn je kansen voor je verdere wiskundeonderwijs.
Ten slotte nog het volgende: de sommen waarbij een vierkantje voor het somnummer staat, zijn als het ware 'mondelinge vragen'; je behoeft dan alleen maar te kijken of je het antwoord begrijpt (het antwoord opschrijven zal dan meestal wat moeilijk zijn).
En nu: aan het werk en succes!

Opbouw van de serie *Uitgebreid voorwoord in deel 1A, ook voor de leerlingen*

Na het overlijden van Paul Lepoeter laat Meulenhoff Educatief een paar jaar later de serie toch afmaken. Deel V verschijnt als één deel in 1981, geschreven door drs. A.E. Binnendijk met medewerking van ir. I. Wahab.

Voorwoord

Kort na verschijnen van deel IVB bereikte ons het overlijdensbericht van drs. P.E.Lepoeter. Zijn leven heeft in dienst gestaan van het onderwijs. Met volledige inzet heeft hij gewerkt aan de 'Gids voor de nieuwe wiskunde'. Een belangrijk uitgangspunt daarbij was te proberen een denkwijze te vinden die wat meer op de leerlingen dan op de stof gericht zou zijn. In dit streven is hij geslaagd, gezien de vele leerlingen die met plezier zijn zelfwerkzaamheidsmethode gevolgd hebben.

Voorwoord in deel V, 1981

14. Herinneringen oud-medewerkers Meulenhoff Educatief

Paul Lepoeter richt zich in de periode 1970-1977 vrijwel helemaal op het samenstellen - van de grond af aan en helemaal in z'n eentje - van de Mammoetwet-serie 'Gids voor de nieuwe wiskunde'. Dat is geen kleine klus en om zich hier helemaal aan te kunnen wijden stopt hij in 1970 met het lesgeven aan het Rijnlands Lyceum waar hij bijna 25 jaar lang met veel plezier heeft les gegeven en de nodige sociale contacten met collega-docenten en leerlingen had.

Als schuchtere en teruggetrokken persoon vereenzaamt hij nu heel erg. Contacten met oud-collega's van school zijn er vrijwel niet meer, contacten met familieleden ook niet. Hij heeft alleen nog contact met een paar mensen van de uitgeverij van zijn boeken, Meulenhoff Educatief. Hij steekt alle energie in het samenstellen van de nieuwe Mammoetwet-serie die initieel goed wordt ontvangen maar jaar na jaar minder aftrek vindt.
Uiteindelijk maakt Paul Lepoeter de serie niet af; kort na het verschijnen van het op twee na laatste deel 4B in het najaar 1977 overlijdt hij in juni 1978.

Hieronder volgen herinneringen van medewerkers van de uitgeverij Meulenhoff Educatief, vrijwel de enigen met wie Paul Lepoeter in deze periode nog regulier contact heeft.

Douwe van Foeken, directeur Meulenhoff Educatief in de jaren 1970:
"Mijn voorganger, Rink Visser, had op een congres contact gehad met dr. W.J. Bos. Het gesprek kwam op een serie wiskunde voor het middelbaar onderwijs. Bos beviel ons toen de heer Lepoeter aan.
Lepoeter was een heel bescheiden persoon, teruggetrokken, aarzelend, behoedzaam, hield afstand, voelde zich niet helemaal veilig. Ik kende zijn voornaam niet eens. Hij leek problemen te hebben met zijn verleden, de periode in de oorlog, maar hij vermeed gesprekken daarover. Als persoon was hij heel sympathiek, maar wel iemand om voorzichtig mee om te gaan, iemand die je zou willen beschermen.
Over de vormgeving van zijn boeken had hij een hele uitgesproken mening. Wij werkten destijds met vier kleuren, dat was een nieuwe aanpak. Lepoeter was erg precies in het gebruik van die kleuren, hij was verder sowieso een hele precieze man. Ik ben wel eens samen met de vormgever, Joost van de Woestijne, bij hem op bezoek geweest in Wassenaar. Met het manuscript op tafel bespraken we dan heel precies alle details van de vormgeving. Verder heb ik in Amsterdam wel eens met hem geluncht in de kelder van het Dikker & Thijs restaurant aan de Prinsengracht. In het gesprek kwam hij dan wel iets los, maar hij praatte alleen over z'n werk, nooit over hobby's. Hij was erg overtuigd van het belang van zelfwerkzaamheid, leerlingen moesten zelf het initiatief nemen."

Mariska Hermans, redacteur bij Meulenhoff Educatief in de jaren 1970:
"Ik was begin jaren 1970 redacteur bij Meulenhoff Educatief en werd 'toegevoegd' aan de heer Lepoeter. Ik fungeerde niet zo zeer als redacteur, maar meer als intermediair tussen auteur, drukkerij en uitgeverij. De heer Lepoeter wilde zo min mogelijk contact met iemand van de directie van Meulenhoff aangezien deze in zijn ogen weinig affiniteit met het wiskundevak had. Hij was een gedreven man en ook zeer precies; zo gaf hij in zijn volledig handgeschreven kopij in verschillende kleuren ballpoint zelfs nauwgezette aanwijzingen ten aanzien van spaties tussen de wiskundige symbolen door aan de drukker (drukkerij Dijkstra in Groningen).
Hij was erg achterdochtig en vertrouwde niemand. Het geld moest Meulenhoff dan ook naar een bepaalde rekening overmaken (bij een andere bank werkte een oud-leerling en die zou anders te weten komen hoeveel hij verdiende).
Hij huurde een kamer bij mevrouw Van Marle, deze zag er uit als een studentenkamer. Als ik op bezoek kwam had hij altijd heerlijke bonbons en zoute en zoete koekjes van banketbakkers kwaliteit. Lepoeter verzocht mij dan koffie of thee te zetten.

Hij kon ook erg enthousiast over geïnteresseerde leerlingen vertellen. Idem dito over treinen; hij ging vaak naar stations om treinen te spotten.
Als Lepoeter naar Meulenhoff op de Prinsengracht in Amsterdam kwam om kopij met mij door te nemen gingen we vaak samen eten: Indonesisch in de Leidsestraat of vis bij de 'Oesterbar' op het Leidseplein. Daar genoot hij altijd zichtbaar van. Als ik naar Wassenaar kwam, nodigde hij mij soms uit voor een etentje in Den Haag. Dat meldde hij dan altijd keurig bij zijn 'hospita'."

Mariska Hermans en Marjan Ott, anno 2013

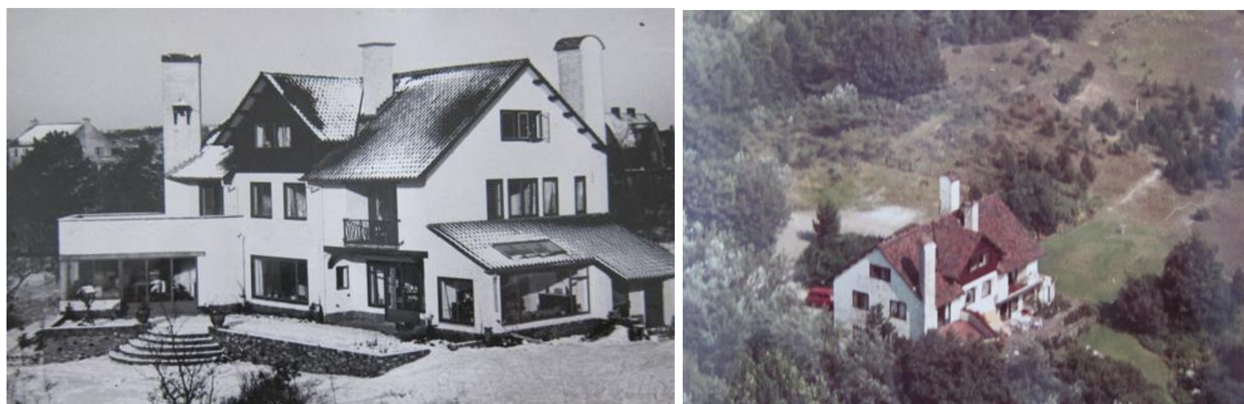
Marjan Ott, werkte in de jaren 1970 als vormgever bij Meulenhoff Educatief; zij maakte o.a. de omslagontwerpen voor de serie 'Gids voor de nieuwe wiskunde':
"Lepoeter was zéér precies. Alles klopte voor iedere regel. Alles kon exact zó gezet worden zoals hij het had geschreven. Qua opzet hoefden we daar vrijwel niets aan te veranderen.
Het contact met Lepoeter ging vooral via Mariska Hermans. Het was in ieder geval plezierig, kort en duidelijk. Er was weinig discussie nodig."

Gert Mulder, werkte van 1977 tot 1980 voor Meulenhoff Educatief:
"Als leraar wis- en natuurkunde was ik betrokken bij de exacte kant van de uitgeverij. In die periode heb ik contact gehad met de heer P.E. Lepoeter, hij was toen erg vereenzaamd. Voor ons was het altijd meneer Lepoeter. Het is vrij lang geleden dat ik hem heb ontmoet. Ik heb een keer met hem gegeten in een visrestaurant op het Leidseplein, verder heb ik hem samen met een collega bezocht in Wassenaar. Het was een aparte man die je voorzichtig moest benaderen, het was een "echte ouderwetse docent", hij duldde geen tegenspraak en invloed van anderen op zijn werk vond hij onbespreekbaar. Hij woonde zeer eenzaam op de bovenverdieping van een prachtig gelegen huis. Hij keek recht de bomen in zonder een kans om ook maar iemand of iets anders te zien. Op de gang bij zijn voordeur was een klein raampje wat hoger in de muur, dat keek uit naar de kant van de oprit van het huis. Hij stond daar op een trapje te kijken of zijn bezoek al kwam (iets wat je alleen in de gaten had als je wist dat hij daar stond).
Ik weet niet hoeveel scholen zijn boeken gebruikten, maar het liep in die tijd (1977/79) wel sterk terug. De archieven van Meulenhoff Educatief uit die tijd zijn waarschijnlijk in alle fusies en verhuizingen verloren gegaan, ik heb geen idee."

Tom van der Veen, medewerker fonds exacte vakken bij Meulenhoff Educatief:
"De laatste jaren ging het minder goed met de heer Lepoeter, hij maakte geen fitte indruk meer en leek wat in de war. Hij leidde een erg teruggetrokken leven, vervreemd van de buitenwereld. Hij leek alleen nog belangstelling te hebben voor z'n boeken. Verder weet ik dat hij dol was op treinen en op lekker eten. Als anekdote: een keer aten we samen met de heer Lepoeter en Mariska Hermans in een sjiek restaurant. Hij kreeg avocado, die at hij met schil en al op..."

15. Het leven in het huis aan de Meijendelseweg

Paul Lepoeter heeft in Wassenaar altijd op kamers gewoond en in december 1962 betrekt hij twee kamers plus badkamer/keukentje bij Mevrouw Jonkvrouw[xx] Van Beresteijn die in een prachtig groot huis genaamd 'De Stins' woont aan de Meijendelseweg 3. Het huis is gebouwd in 1952 en staat op een groot, indrukwekkend en rustgevend stuk grond aan de rand van de duinen van Wassenaar.

Het huis 'De Stins' aan de Meijendelseweg 3 te Wassenaar. Foto's uit de periode 1950-1960

Het huis anno 2013. Paul Lepoeters woonkamer was aan de achterkant (zuidkant) van het huis op de 2e verdieping onder het dak (foto links). Zijn slaapkamer was op dezelfde verdieping aan de westkant. Hij stalde z'n fiets in de garage, ging door de voordeur naar binnen, dan de trap op en via de overloop van de 1e verdieping door naar z'n kamer (foto rechts)

Eind 1962 woont mevrouw Van Beresteijn alléén in het grote huis, samen met haar persoonlijke assistente Jo Mulder. Ze is een jaar eerder gescheiden van Horatius Albarda. Hun zes dochters[xxi] zijn net allemaal het huis uit. Het toeval wil dat mevrouw Van Beresteijn ouderling is in de Kievitskerk en daar meneer Kalfsbeek ontmoet die woont op de Kievitslaan 17 en bij wie Paul Lepoeter sinds korte tijd een kamer heeft gehuurd. Lepoeter heeft echter aangegeven dat hij eigenlijk een ruimere kamer zoekt met meer rust om geconcentreerd aan zijn boeken te kunnen werken. Mevrouw Van Beresteijn stelt dan voor dat Lepoeter twee kamers betrekt op de bovenste etage van haar huis. Ze moet namelijk zelf vaak weg aangezien haar moeder recentelijk is overleden en haar ouderlijk huis in Vierhouten (op de Veluwe) leeg gemaakt moet worden. Ze vindt het dan ook prettig dat er in haar afwezigheid toch iemand in huis blijft.
In 1965 trouwt mevrouw Van Beresteijn met Hendrik van Marle en noemt zich daarna mevrouw Van Marle – van Beresteijn. Uit haar eerste huwelijk heeft ze zes dochters en in totaal krijgt ze 24 kleinkinderen. Dochters en kleinkinderen logeren vaak in de vakanties in het grote huis.

Jo Mulder, destijds persoonlijk assistente van mevrouw Van Marle – van Beresteijn, heeft de hele periode dat Paul Lepoeter kamers in het huis aan de Meijendelseweg 3 huurde daar ook gewoond. Zij heeft hem dan ook vele jaren meegemaakt en goed gekend:

Jo Mulder (linksboven), mevrouw Van Marle – van Beresteijn (linksonder) met twee van haar dochters en drie kleinkinderen

"Meneer Lepoeter leidde in het huis een teruggetrokken leven. Hij werd sowieso altijd als 'meneer Lepoeter' aangesproken. Hij was een zachtmoedige man, altijd beleefd en vriendelijk. Hij zag er altijd keurig uit. Op de fiets droeg hij een alpinopetje, maar zette dat altijd af voordat hij binnen kwam in huis. Hij trok zich vrijwel altijd terug in zijn kamer, hij was er niet de man voor om praatjes te maken. Hij was altijd alleen maar dat kwam niet tragisch over, hij genoot erg van de rust na school. 's Middags ging hij vaak wandelen. Hij was, voor zover bekend, niet gelovig en ging niet naar de kerk. Hij was ook nooit ziek.
Zijn kamer had hij zéér eenvoudig ingericht, een oud bureau, 2 rieten stoelen, alles zéér sober, geen enkele luxe. Op zijn bureau stond een foto van zijn moeder. Zij was een tenger, klein vrouwtje met een smal gezicht en keek olijk uit haar ogen.
Meneer Lepoeter kreeg z'n avondeten aan huis afgeleverd in blikken pannetjes in een rek. Dit kwam meestal van een chinees restaurant aan de Laan van Meerdervoort in Den Haag. Zijn ontbijt regelde hij zelf. Hij hield wel van lekker eten. Af en toe at hij in z'n eentje in het sjieke Auberge de Kievit in Wassenaar, gelegen op slechts een paar honderd meter van het huis. Mevrouw Van Marle ging wel eens eten in restaurant Formosa aan het Buitenhof in Den Haag, een paar keer is meneer Lepoeter ook mee geweest.
Z'n kamers werden schoongemaakt door de werkster van mevrouw Van Marle, Marie de Jonge of mevrouw Stok. De was werd voor hem gedaan door mevrouw Sjaan van Laar (leeft niet meer).
Meneer Lepoeter hechtte duidelijk aan een paar tradities, zoals verjaardagen en Sinterklaas. Op z'n verjaardag op 2 februari werd er voor hem gezongen. Hij bestelde altijd een grote hazelnoottaart met slagroom van Maison Kelder. Op zijn verjaardag kwam zijn zus Emy altijd op bezoek en 's avonds een aantal collega's van school, juffrouw Verff (lerares Frans) zorgde dan voor de thee en waste dan af.
Met Sinterklaas legde meneer Lepoeter altijd pakjes op het kastje in de gang, één voor mevrouw Van Marle en één voor mij. Mevrouw kreeg dan bijvoorbeeld een wijnkoeler of een mooi groot dienblad, ik kreeg altijd een prachtige klassieke langspeelplaat.
Omgekeerd kreeg meneer Lepoeter ook altijd een Sinterklaascadeau van de familie Van Marle. Hieromtrent nog een anekdote: de familie Van Marle vierde een keer elders Sinterklaas toen ze erachter kwamen dat het cadeau voor meneer Lepoeter nog bij hen was. Schoonzoon Hans-Sjors Leonhardt (echtgenoot van dochter Nicolien Albarda) heeft dat cadeau toen afgeleverd, het bleek dat meneer Lepoeter in z'n eentje op z'n kamer kinder-Sinterklaasliedjes aan het draaien was op zijn pick-up…
Meneer Lepoeter hield duidelijk ook van kinderen en was erg aardig voor hen. Eén van de kleinkinderen van mevrouw Van Marle is autistisch, meneer Lepoeter was altijd erg geduldig en aardig met hem en met Sinterklaas kreeg hij ook een cadeautje van hem."

Jo Mulder, anno 2013, met een plaid die nog van de moeder van Paul Lepoeter is geweest

Kleindochter Olga van Rhede van der Kloot (dochter van Heleen Albarda) herinnert zich meneer Lepoeter ook nog goed: *"Als klein kind op vakantie bij mijn oma speelde ik wel eens op de zolder met spullen uit de verkleedkoffer die daar stond. Eigenlijk mochten we daar als kinderen niet komen. Meneer Lepoeter, die op de zolder z'n kamers had, kwam wel eens kijken als we wat veel lawaai maakten, hij was voor ons een hele mysterieuze man maar hij was altijd héél vriendelijk. Als kinderen kregen we ook regelmatig blaadjes papier ('Lepoeter blaadjes') van hem die hij maar aan één kant had gebruikt, er stonden allerlei wiskundige tekens op. Daar waren wij heel blij mee, we gebruikten deze blaadjes als tekenpapier of als vouwblaadjes."*

Heleen, de dochter van mevrouw Van Marle (moeder van Olga) herinnert zich nog een bizarre anekdote: *"Ruim 100 meter achter het huis lag in de tuin een zwembad en Olga is daar een keer bijna verdronken. Ik haalde haar bewusteloos uit het water. Ik wist dat alleen meneer Lepoeter thuis was, ik riep hem zo hard als ik kon maar hij kwam niet. Hij hoorde mij wel, maar begreep de urgentie van de situatie niet c.q. wist niet wat hij in deze situatie moest doen."*

Van Jo Mulder begrijpen we ook dat Paul Lepoeter, ook al was hij vrijwel altijd alleen, toch niet bestempeld kan worden als een tragisch of zielig persoon. Zo gaat hij zeer regelmatig met de bus en de trein in de weekenden naar hotel De Mallejan in Vierhouten op de Veluwe, vlakbij Nunspeet. Hij geniet daar zéér van de natuur. Als hij in het weekend weg is, legt hij thuis altijd een briefje beneden op het dressoir met "*s.v.p. geen knip op de deur*".

Hotel De Mallejan in Vierhouten (Veluwe). Hier brengt Paul regelmatig zijn weekenden door, maakt dan lange wandelingen in de uitgebreide bossen

De omgeving van Sils-Maria in Oost-Zwitserland. Hier brengt Paul zijn zomer- en kerstvakanties door

Zowel de zomer- als de kerstvakantie brengt Paul door in de bergen in Zwitserland. In de zomervakantie gaat hij er zeker zes weken naar toe, meestal naar Sils-Maria, vlakbij St. Moritz in Oost-Zwitserland. Een koffer met wiskundeboeken stuurde hij vooruit. In de kerstvakantie vierde hij daar zowel kerst als oud-en-nieuw. Hij geniet er zéér van de rust en de prachtige natuur.

Paul kan niet goed tegen de hitte, dat was ook een reden waarom hij graag in de bergen vertoefde en in Nederland in de bossen. In zijn kamer was hij altijd in de weer met een thermometer om de temperatuur in de gaten te houden.

Blijkbaar is hij ook één of twee keer op vakantie in Frankrijk geweest. Eén van de weinige persoonlijke bezittingen die bewaard zijn gebleven is een kistje met ansichtkaarten uit Frankrijk uit de jaren 1960. Zo heeft hij een keer een rondreis gemaakt door de Auvergne, hiervan is een genummerde reeks ansichtkaarten bewaard die op de volgorde liggen van zijn reis. In het kistje zit tevens een aantal ansichtkaarten uit Parijs van bekende toeristische attracties, waarschijnlijk is hij daar dus ook geweest.

Een doosje met ansichtkaarten en een thermometer. Samen met de plaid (foto vorige pagina) zijn dit de enige persoonlijke voorwerpen van Paul Lepoeter die bewaard zijn gebleven

16. De laatste jaren en overlijden

De laatste jaren worden steeds zwaarder voor Paul Lepoeter. Zijn Mammoetwet-serie ‘Gids voor de nieuwe wiskunde’ vordert gestaag, maar eigenlijk minder snel dan wenselijk. Waar hij in 1972 en 1973 nog twee delen per jaar aanlevert, is dat in de volgende jaren maar één deel per jaar. Het feit dat de serie nog niet af is en geschreven wordt door één persoon, wordt door veel scholen als een te groot risico gezien om met de serie te beginnen. Vanaf 1977 loopt het aantal scholen dat zijn serie gebruikt sterk terug.

Paul raakt ook sociaal erg geïsoleerd, hij leeft teruggetrokken op zijn kamer en heeft alleen nog incidenteel contact met mensen van Meulenhoff. Hij maakt geen fitte indruk meer en lijkt wat in de war. Met een minder goede gezondheid, sociaal isolement en minder vraag naar zijn leerboeken zal het voor hem steeds moeilijker zijn geweest om zich aan de laatste twee delen van zijn serie te zetten en waarschijnlijk is dat het laatste half jaar van zijn leven zelfs helemaal niet meer gelukt.

Uiteindelijk heeft hij op woensdagavond 28 juni 1978 zelfmoord gepleegd. Hij is dood in z’n kamer gevonden waar ook een grote koffer bleek te staan stampvol met tientallen lege doosjes aspirine. Die had hij blijkbaar in de voorgaande dagen allemaal ingenomen. Waarschijnlijk heeft hij daardoor een maagbloeding en nierstoornis gekregen, waaraan hij is overleden.

Jo Mulder: “*Ik was een lang weekend weggeweest. Mijn slaapkamer was op de eerste verdieping recht onder die van meneer Lepoeter. Normaal hoorde ik hem altijd drentelen, maar nu was het opeens opvallend stil en dat gaf mij een heel raar gevoel. Mevrouw Van Marle wist niet dat meneer Lepoeter weg zou zijn, er lag ook geen briefje in de gang met de mededeling dat hij weg zou zijn en zijn fiets stond gewoon in de garage. Toen Hans-Sjors Leonhardt, schoonzoon van mevrouw Van Marle, thuiskwam vroegen we hem om eens te gaan kijken. Hij ging naar boven en kwam even later lijkbleek terug met de mededeling: “Meneer Lepoeter is dood, hij ligt in een plasje bloed”. We hebben toen direct de dokter gebeld. Later kwam ook de politie langs en de brandweer heeft het lijk ’s avonds uit huis gehaald in een aluminium bak. Dezelfde avond nog werden zijn kamers verzegeld door de notaris.”*

Mevrouw Van Marle noch Jo Mulder hebben deze zelfmoord zien aankomen. Ook Pauls huisarts M.H. van Tolingen niet. Lepoeter kwam sowieso zelden bij de dokter en Van Tolingen had hem al een hele tijd niet meer gezien. Paul Lepoeter had bij de huisarts ook nooit gesproken over psychische of andere problemen. Er is ook geen afscheidsbrief gevonden.

Bij zijn begrafenis op maandag 3 juli 1978 zijn slechts een paar personen aanwezig: de begrafenisondernemer, de notaris, mevrouw Van Marle, Jo Mulder en drie vertegenwoordigers van Uitgeverij Meulenhoff Educatief (Gert Mulder, Tom van der Veen en Mariska Hermans). Tragisch genoeg zijn er géén oud-collega’s en oud-leerlingen, ook zijn zus Emy is er niet. Hij wordt niet direct ter aarde besteld, er komt eerst nog verder onderzoek naar de precieze doodsoorzaak.

Oud Meulenhoff Educatief medewerker Gert Mulder:
“Ik ben met twee collega's (T.A. (Tom) van der Veen en Mariska Hermans) op zijn begrafenis geweest, daar waren verder alleen zijn notaris en de begrafenisondernemer. Er was iets niet in orde (ik had het idee dat de notaris iets was vergeten) en de begrafenisondernemer mocht de kist niet laten zakken. Uiteindelijk zijn we toen vertrokken, dat voelde erg onprettig. Kort daarna zijn we nog een keer terug geweest in het huis in Wassenaar om te onderzoeken of er nog kopij/aantekeningen voor zijn boeken te vinden zou(den) zijn. Voor zover ik mij herinner was dat er niet.”

Tot ons leedwezen is onze huisgenoot de heer

Drs. P. E. LEPOETER

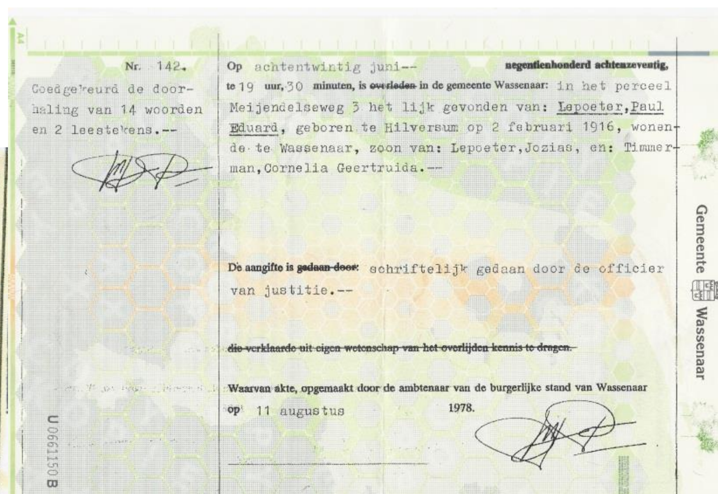
onverwacht overleden.

De begrafenis heeft maandag 3 juli j.l. op de begraafplaats Zorgvlied te Amsterdam plaats gevonden.

P. V. van Marle-van Beresteyn
J. C. Mulder

Wassenaar, Meijendellseweg 3

Overlijdensadvertentie in "de Wassenaarder"

Nr. 142.

Goedgekeurd de doorhaling van 14 woorden en 2 leestekens.--

Op achtentwintig juni-- negentienhonderd achtenzeventig, te 19 uur, 30 minuten, is ~~overleden~~ in de gemeente Wassenaar: in het perceel Meijendelseweg 3 het lijk gevonden van: Lepoeter, Paul Eduard, geboren te Hilversum op 2 februari 1916, wonende te Wassenaar, zoon van: Lepoeter, Jozias, en: Timmerman, Cornelia Geertruida.--

De aangifte is ~~gedaan door:~~ schriftelijk gedaan door de officier van justitie.--

~~die verklaarde uit eigen wetenschap van het overlijden kennis te dragen.~~

Waarvan akte, opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand van Wassenaar op 11 augustus 1978.

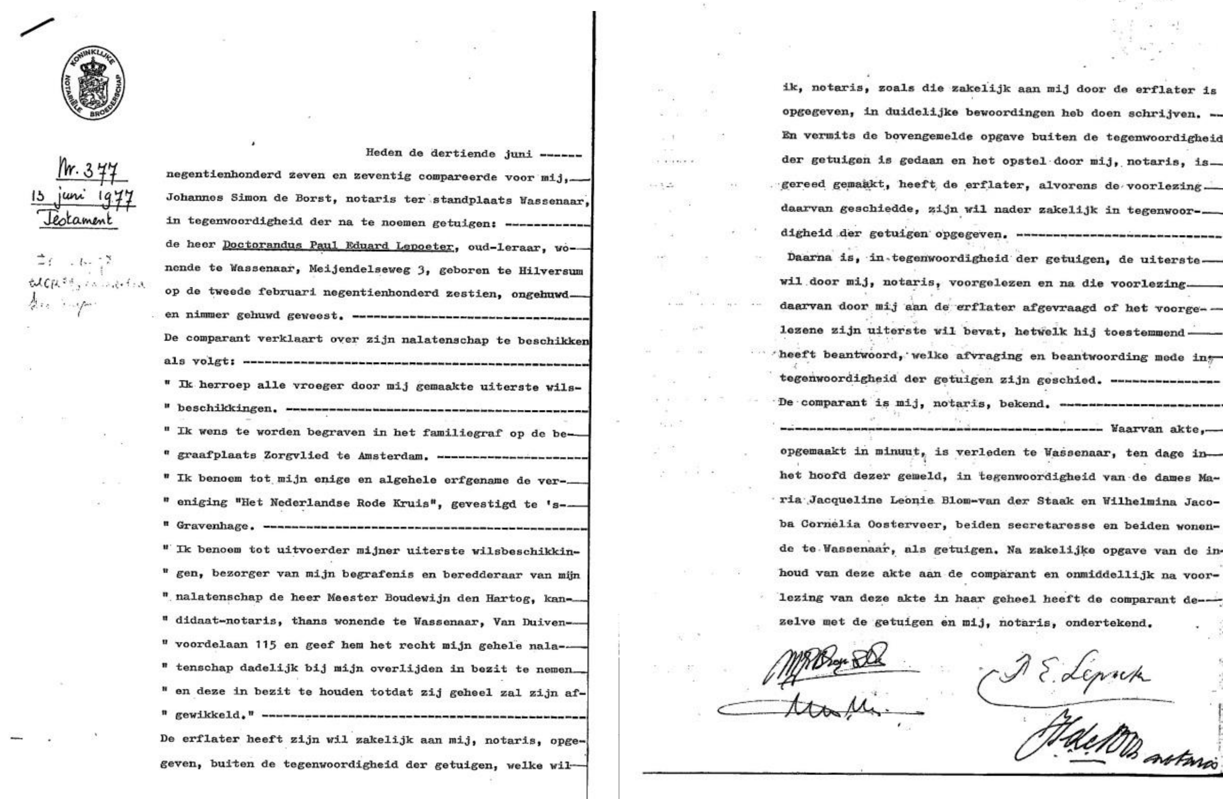
U0661150B

Gemeente Wassenaar

Overlijdensakte van de gemeente Wassenaar, opgemaakt 6 weken na zijn overlijden

Paul wordt bijgezet op de begraafplaats Zorgvlied te Amsterdam, in het graf waar zijn vader en moeder liggen begraven (grafno. D-II-0241). Het graf wordt op naam van het Nederlandse Rode Kruis gezet, op 1 januari 1996 is afstand gedaan van dit graf.

Paul Lepoeter heeft een jaar vóór zijn overlijden, op 13 juni 1977, een openbaar testament laten opmaken bij het notariskantoor mr. J.A.C.M. Geurts te Wassenaar, bij notaris J.S. de Borst[xxii]. Hierin staat dat hij begraven wenst te worden in het familiegraf op de begraafplaats Zorgvlied te Amsterdam. Het Nederlandse Rode Kruis wordt aangewezen als de enige erfgenaam. Dit zou ingegeven kunnen zijn door het feit dat hij na het beëindigen van de Tweede Wereldoorlog in Siam geholpen is door het Rode Kruis. Verder heeft Paul slechts één familielid dat nog in leven is: zijn zus Emy, die verblijft in een psychiatrisch ziekenhuis. Als uitvoerder van de wilsbeschikkingen wordt benoemd Boudewijn den Hartog, kandidaat-notaris te Wassenaar.

Koninklijke Notariële Broederschap

Nr. 377
13 juni 1977
Testament

Heden de dertiende juni negentienhonderd zeven en zeventig compareerde voor mij, Johannes Simon de Borst, notaris ter standplaats Wassenaar, in tegenwoordigheid der na te noemen getuigen: de heer Doctorandus Paul Eduard Lepoeter, oud-leraar, wonende te Wassenaar, Meijendelseweg 3, geboren te Hilversum op de tweede februari negentienhonderd zestien, ongehuwd en nimmer gehuwd geweest.

De comparant verklaart over zijn nalatenschap te beschikken als volgt:

" Ik herroep alle vroeger door mij gemaakte uiterste wils-
" beschikkingen.
" Ik wens te worden begraven in het familiegraf op de be-
" graafplaats Zorgvlied te Amsterdam.
" Ik benoem tot mijn enige en algehele erfgename de ver-
" eniging "Het Nederlandse Rode Kruis", gevestigd te 's-
" Gravenhage.
" Ik benoem tot uitvoerder mijner uiterste wilsbeschikkin-
" gen, bezorger van mijn begrafenis en beredderaar van mijn
" nalatenschap de heer Meester Boudewijn den Hartog, kan-
" didaat-notaris, thans wonende te Wassenaar, Van Duiven-
" voordelaan 115 en geef hem het recht mijn gehele nala-
" tenschap dadelijk bij mijn overlijden in bezit te nemen
" en deze in bezit te houden totdat zij geheel zal zijn af-
" gewikkeld."

De erflater heeft zijn wil zakelijk aan mij, notaris, opgegeven, buiten de tegenwoordigheid der getuigen, welke wil ik, notaris, zoals die zakelijk aan mij door de erflater is opgegeven, in duidelijke bewoordingen heb doen schrijven.

En vermits de bovengemelde opgave buiten de tegenwoordigheid der getuigen is gedaan en het opstel door mij, notaris, is gereed gemaakt, heeft de erflater, alvorens de voorlezing daarvan geschiedde, zijn wil nader zakelijk in tegenwoordigheid der getuigen opgegeven.

Daarna is, in tegenwoordigheid der getuigen, de uiterste wil door mij, notaris, voorgelezen en na die voorlezing daarvan door mij aan de erflater afgevraagd of het voorgelezene zijn uiterste wil bevat, hetwelk hij toestemmend heeft beantwoord, welke afvraging en beantwoording mede in tegenwoordigheid der getuigen zijn geschied.

De comparant is mij, notaris, bekend.

Waarvan akte, opgemaakt in minuut, is verleden te Wassenaar, ten dage in het hoofd dezer gemeld, in tegenwoordigheid van de dames Maria Jacqueline Leonie Blom-van der Staak en Wilhelmina Jacoba Cornelia Oosterveer, beiden secretaresse en beiden wonende te Wassenaar, als getuigen. Na zakelijke opgave van de inhoud van deze akte aan de comparant en onmiddellijk na voorlezing van deze akte in haar geheel heeft de comparant dezelve met de getuigen en mij, notaris, ondertekend.

P. E. Lepoeter

notaris

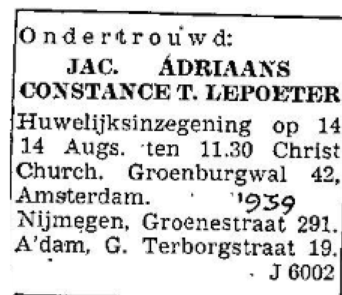
Testament dat Paul Lepoeter heeft laten opstellen op 13 juni 1977, één jaar voor zijn overlijden

De afhandeling van de nalatenschap na het overlijden is gedaan door bovengenoemde notaris J.S. de Borst. Hij heeft later de firma Wildenberg (destijds een soort kringloopwinkel te Wassenaar) ingeschakeld om de kamers leeg te maken. Van het notariskantoor (tegenwoordig: ‘Geurts en Partners’) weet ik dat de bewaarplicht van dossiers 10 jaar is, derhalve is er geen correspondentie meer uit het dossier beschikbaar[xxiii].

Appendix

Appendix-1:
De oudere zus van Paul Lepoeter: Constance Frieda

Constance Frieda is Pauls oudere zus, geboren 18 februari 1912 te Hilversum. Volgens haar archiefkaart van de gemeente Amsterdam gaat ze op zichzelf wonen op 22 juni 1934, ze was toen kantoorbediende. Ze trouwt op 14 augustus 1939 in Amsterdam met Jacobus Adriaans (geboren 8 februari 1902 te Middelharnis). Haar echtgenoot is 1ste officier bij de Java-China-Japan Lijn (JCJL), de 'grote vaart'. Haar schoonvader, ook Jacobus Adriaans, was directeur van de gasfabriek te Wormerveer.
Het Utrechts Nieuwsblad van 7 februari 1940 meldt dat met het dubbelschroef mailmotorschip 'Dempo' naar Nederlands-Indië is vertrokken: mevrouw C.F. Adriaans-Lepoeter; deze boot vertrok van Genua en voer naar Batavia.

Ondertrouwd:
JAC. ADRIAANS
CONSTANCE T. LEPOETER
Huwelijksinzegening op 14 Augs. ten 11.30 Christ Church. Groenburgwal 42, Amsterdam. 1939
Nijmegen, Groenestraat 291.
A'dam, G. Terborgstraat 19.
J 6002

Op 13 oktober 1941 wordt te Soerabaja / Malang dochter Wenda geboren.

Constance woont in februari 1942 met haar man in Nederlands-Indië (volgens de rouwadvertentie van haar schoonvader). Zeer waarschijnlijk is ze daarna met haar dochter in het vrouwenkamp Lampersarie, Semarang terechtgekomen en na de oorlog bevrijd te Soerabaja. Via Singapore keert ze in mei 1946 terug naar Nederland en woont dan aan de J.W. Brouwerstraat 26, Amsterdam. Interessant genoeg trekt ze dan niet in bij haar moeder aan de Gerard Terborgstraat 19^{boven}, daar woont op dat moment wel haar man…

Haar man ontsnapt in Nederlands-Indië aan de Japanse kampen, arriveert in Sydney op 20 augustus 1942 en komt in september 1945 vanuit Canada terug in Amsterdam. Hij gaat november 1945 terug naar Batavia, komt mei 1946 terug in Amsterdam, wellicht zelfs samen met zijn vrouw aangezien die ook in mei 1946 terugkomt in Amsterdam. Hij gaat daarna op zoek naar hun dochter Wenda, het is echter niet bekend of zij is gevonden. Wenda staat vermeld op een registratiekaart van haar moeder, maar daarop is niet af te lezen of Wenda in Amsterdam is aangekomen. Het meest waarschijnlijk is dat zij in Nederlands-Indië is overleden. Ze is in ieder geval niet te vinden in het gezagsregister van de kantonrechtbank Amsterdam[xxiv]. Ook op de overlijdensadvertentie van Cornelia Timmerman (moeder van Constance, zie Appendix-3) wordt Wenda niet genoemd.

A. Gezochte: I
Gesl.nm.: ADRIAANS
B. Voorn.: WENDA
C. Geb. op: 13-10-1941 te: MALANG
D. Gehuwd:
Ongehuwd:
Gescheiden:
Weduw(e)naar:
E. Beroepsmilit. of dienstpl. Land- of Zeemacht
Rang: Stamboeknr.:
Onderdeel:
F. ~~Zoon of~~ dochter van (~~Vader~~) (Moeder) ADRIAANS-LEPOETER C.F.
G. Kinderen:
Naam:
Voornamen:
Geboren op: te:
Naam:
Voornamen:
Geboren op: te:
Naam:
Voornamen:
Geboren op: te:
(Zoo noodig vervolgen op de achterzijde)
H. Laatst bekend adres: 3 MALABARWEG MALANG
I. Aanvrager:
Naam: KAPITEIN ADRIAANS
Voornamen: JACOBUS
Adres: P/A J.C.J.L. SCHEEPVAARTHUIS
Woonplaats: AMSTERDAM.
Familiebetrekking: VADER.
Datum: Handteekening:
Corr. No.:

Jacobus Adriaans zoekt na de oorlog z'n dochter Wenda[xxv]

Bekend
Naam: Adriaans-Lepoeter. C.F. Nr. 69670/45
Inhoud bericht: Bevrijd te Soerabaja (thans te Singapore) volgens berichten: C.F. Adriaans-Lepoeter. Kind: Wenda. 13-10-41 Soerabaja.
~~12660/46 Volgens schrijven van moeder in 18-5-46 Holland~~ aangekomen
Naam:
Voorn.: Constance Frieda
Geb.: 10-2-12 te Hilversum.
Verdere geg.:
Betr.:
Fam.betr.: C.G. Lepoeter - Timmerman
Naam:
Adres: Gr. Terborgstr. 19 b. A'dam.
moeder.

Registratiekaart van het Nederlandse Rode Kruis van Constance Frieda Lepoeter

Constance Lepoeter en Jacobus Adriaans scheiden op 1 oktober 1946 te Amsterdam. Interessant genoeg woont Jacobus Adriaans vanaf september in bij zijn schoonmoeder op de Gerard Terborgstraat 19boven en blijft daar wonen tot een jaar na de scheiding. Constance gaat na terugkomst uit Nederlands-Indië niet bij haar moeder wonen, maar apart op kamers. Het lijkt er op dat de relatie tussen Constance en haar moeder niet zo goed was.
Constance verlaat Amsterdam in juli 1947 en verhuist naar Shenley (GB).

Volgens het Nationale Archief van Australië woont ze in 1951 in Perth en in 1953 in Sydney[xxvi]. In 1958 woont ze te Singapore volgens de overlijdensadvertentie van haar moeder (zie Appendix-3). Het laatste levensteken is uit 1969, ze woont dan in Kaapstad en is ongehuwd.

Wassenaar, 31 Mei 1969

Zeer geachte Heer Lepoeter,

Hierbij stuur ik U de gegevens die U me gevraagd heeft.
Inmiddels verblijf ik met vriendelijke groeten

P.E. Lepoeter

Kinderen van Jozias Lepoeter en Cornelia G.Timmerman:

1. Paul Eduard Lepoeter, geboren Hilversum 2 - 2 - 1916, ongehuwd, van beroep leraar aan het Rijnlands Lyceum te Wassenaar.
2. Emilie Louise Lepoeter, geboren Amsterdam 8 - 10 - 1919, ongehuwd, wonende te Nieuw Milligen.
3. Constance Frieda Lepoeter, ongehuwd, wonende te Kaapstad (Zuid Afrika) geboren 10-2-1912 te Hilversum

Informatie aangeleverd door P.E. Lepoeter op 31 mei 1969 aan mijn vader, G.J. Lepoeter, die destijds de volledige stamboom van de familie Lepoeter samenstelde

Waar en wanneer Constance is overleden is niet bekend.

Appendix-2:
De jongere zus van Paul Lepoeter: Emilie Louise (Emy)

Emilie Louise (roepnaam Emy) is Pauls jongere zus, geboren 8 oktober 1919 te Amsterdam.
In 1937 doet Emy eindexamen aan het Gem. Lyceum voor Meisjes, afdeling HBS, Reinier Vinkeleskade 62, Amsterdam.[xxvii] Daarna studeert ze piano aan het conservatorium aan de Bachlaan te Amsterdam. In juli 1950 behaalt ze haar staatsdiploma A, hoofdvak piano, aan het Koninklijk Conservatorium voor muziek te Den Haag [xxviii]. Later, in 1957, slaagt ze in Den Haag ook voor het staatsexamen blokfluit.[xxix]

Op het conservatorium in Amsterdam leert ze de organist Haite van der Schaaf kennen met wie ze op 22 augustus 1950 te Amsterdam trouwt[xxx]. Haite is geboren in februari 1927 en dus zeven jaar jonger dan Emy.
Emy en Haite zijn lid van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt ('artikel 31'), in tegenstelling tot Haites ouders die lid zijn van de vrij strenge Christelijk Gereformeerde Kerken. Dit geeft spanning in Emys schoonfamilie waar zij als een buitenbeentje wordt gezien. Bij het huwelijk van Emy en Haite was zijn familie zelfs niet aanwezig! Emy heeft na haar huwelijk ook weinig contact met hen.

Emy en Haite wonen na hun huwelijk eerst in haar ouderlijk huis (Gerard Terborglaan 19^{boven}), in 1958 verhuizen ze naar de Harmoniehof 29^{3hoog}. Emy geeft thuis muziek- en pianolessen. Ook zijn zij in de jaren 1950 samen lid van de Vereniging van Gereformeerde Musici.[xxxi]

Carine Leeflang, tegenwoordig wonend in Australië, heeft rond 1954 twee of drie jaar algemene muziekles gehad van Emy:[xxxii]
"... herinneringen aan mijn muzieklessen met Emy. Vergeet niet dat ik toen zes jaar oud was. Wat ik me voor de geest kan halen was een aardige vrouw, ik voelde me beslist vertrouwd met haar. Er was een ronde tafel waar we met een groepje kinderen omheen zaten en zo op een ontspannen manier leuke dingen leerden die met muziek te maken hadden. Het is meer de atmosfeer die ik me herinner dan bv. een gezicht. Alles wat is kan zeggen, is: het is een positieve herinnering."

Haites nichten Kriena en Dien van der Schaaf hebben als kind orgelles van tante Emy, bij haar thuis. Ze herinneren zich haar als een strenge juffrouw. Kriena: *"Op woensdagmiddag hadden we orgelles. Ik deed een keer een pingeltje op de piano en moest meteen voor straf op de gang gaan staan. Ook al hadden we veel dorst, we kregen van onze tante geen glaasje limonade tijdens of na de les."* Dien: *"We moesten van Emy een psalmversje uit het hoofd leren terwijl het ging om het ritme, dat was niet echt geslaagd. We kregen ook een rapport, dat we natuurlijk thuis moesten laten zien."*
Haites neef, die ook Haite heet, krijgt als tienjarig kind ook muziekles van Emy. *"Ze was erg vakkundig, kon héél mooi piano spelen. Als lerares was ze erg vasthoudend, de vingeroefeningen kwamen mijn neus uit, maar Emy wilde deze toch per se doen."*
Haites zus Rie herinnert zich Emy als een aardige vrouw: *"Emy kwam weleens bij ons thuis, at dan ook met ons mee. Een enkele keer kwam ook haar broer Paul en haar moeder (een klein vrouwtje) op bezoek."*

Emy lijkt een vrij geïsoleerd leven te leiden en haar huwelijk blijft kinderloos, hetgeen voor haar moeilijk te verwerken is. Ze krijgt steeds meer psychische problemen en wordt opgenomen in een psychiatrische inrichting in Amsterdam. Het huwelijk wordt uiteindelijk ontbonden op 9 augustus 1965 te Amsterdam.

Haite van der Schaaf, intussen opnieuw getrouwd en nog steeds wonend in Amsterdam Oud-Zuid:
"Emy was een 'ingehouden' persoon en zeer sterk betrokken op haar vader (die al in 1941 was

overleden). In tegenstelling tot haar broer Paul, die helemaal op zijn moeder gericht was. Over haar moeder en broer zei Emy: "Ze waren sterk op elkaar betrokken; het was een overdreven sterke relatie." De vader had voor beiden in feite niets te betekenen, was alleen maar storend en dissonerend. Dat kwam uiteraard op haar vader zeer onaangenaam en ongezond over."

Haite van der Schaaf, anno 2012, met zijn tweede vrouw

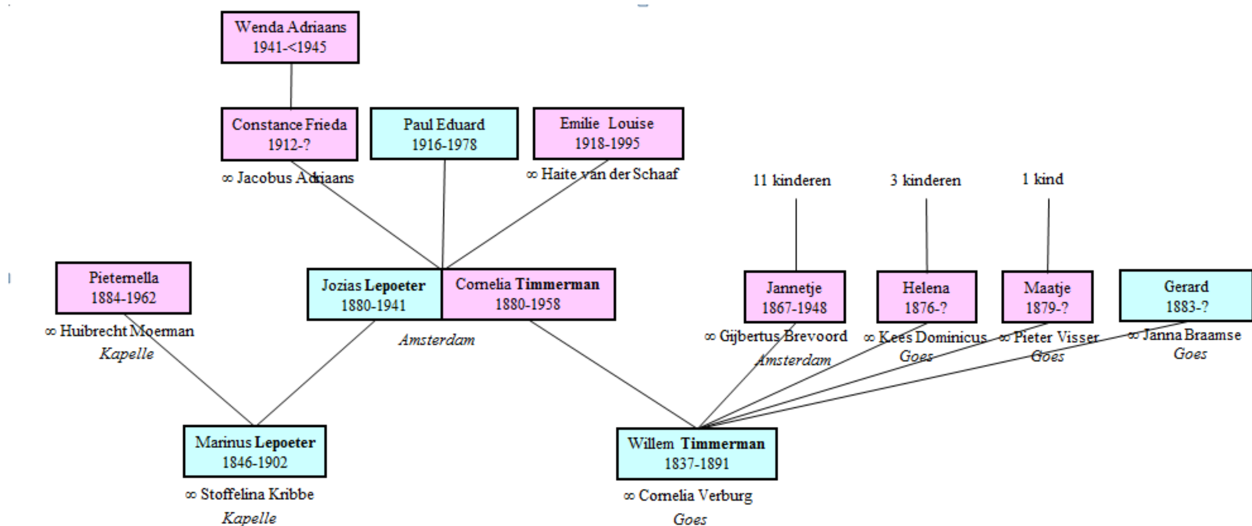
Emy had sporadisch contact met haar broer Paul, op wie ze zeer gesteld was. Ze kwam in ieder geval ieder jaar bij hem op zijn verjaardag.
Met haar oudere zus Constance had ze geen contact.

Emy verlaat een jaar na haar scheiding in oktober 1966 Amsterdam en verhuist naar een vakantiewoninkje op een soort camping: Amersfoortseweg 195, Nieuw Milligen (bij Apeldoorn). In 1970 vertrekt ze naar Soest.

In 1974 wordt ze opgenomen in het psychiatrisch ziekenhuis 'Zon en Schild' te Amersfoort, alwaar ze op 2 december 1995 overlijdt, *aan een longinfectie bij slechte hartfunctie*[xxxiii]. Vanwege het ontbreken van familie had zij een curator die gezorgd heeft voor begrafenis of crematie. Hierover is verder niets bekend.

Appendix-3:
Ouders en verdere familie van Paul Eduard Lepoeter

Voor zover bekend had Paul Lepoeter vrijwel geen contact met andere familieleden.

De nabije familie van vader Jozias Lepoeter (links) en moeder Cornelia Timmerman (rechts)

Pauls vader Jozias had slechts één zus, Pieternella, getrouwd met Huibrecht Moerman, dorpssmid te Kapelle. Zij hadden geen kinderen.
Zijn vader had een neef die ook Jozias heette, en met vrouw en twee kinderen ook in Amsterdam woonde; voor zover bekend had Paul geen contact met hen.

De moeder van Paul Lepoeter was Cornelia Geertruida Timmerman (Goes, 14 juni 1880 – Wassenaar, 29 mei 1958). Zij had drie oudere zussen en een jongere broer. Haar oudste zus, Jannetje Timmerman (1867), trouwde in 1891 in Goes met Gijsbertus Brevoord; ze verhuisden na het trouwen naar Amsterdam alwaar ze elf kinderen kregen. Eén van die kinderen, Johanna Brevoord, werkte rond 1920 een jaar in de huishouding bij 'tante Cor en ome Sas'. Tante Cor was niet geliefd in de familie, ze had het 'hoog in de bol' als vrouw van een HBS wiskundeleraar.

Heden overleed onze lieve Man, Vader en Behuwdvader,
JOZIAS LEPOETER,
in leven Leeraar 2e H.B.S. 5 j.c. B te Amsterdam, in den ouderdom van 60 jaar.
Uit aller naam,
C. G. LEPOETER—TIMMERMAN
Amsterdam-Z., 25 Januari 1941.
Gerard Terborgstraat 19 boven.
Geen bezoek.
De teraardebestelling zal plaats hebben Woensdag 29 Januari a.s., tegen 10.30 uur op de Begraafplaats „Zorgvlied", Amsteldijk. Vertrek van het sterfhuis te 9.45 uur.

Heden overleed, tot onze diepe droefheid, nog geheel onverwacht, onze lieve zorgzame Moeder en Behuwdmoeder, Zuster, Behuwdzuster en Tante, Mevrouw
C. G. LEPOETER—Timmerman
in de ouderdom van 77 jaar.
Mede namens de verdere familie:
Singapore:
C. F. ADRIAANS—Lepoeter
Wassenaar:
P. E. LEPOETER
Amsterdam:
E. L. VAN DER SCHAAF—Lepoeter
I. VAN DER SCHAAF
Wassenaar, 29 mei 1958
Rusthuis „Sonnehoek", Rijksstraatweg 600, Wassenaar.
Correspondentie-adres: Gerard Terborgstraat 19 boven, Amsterdam (Z.)
De begrafenis zal plaats hebben maandag 2 juni a.s. omstreeks 11.30 uur, op de begraafplaats „Zorgvlied" te Amsterdam. Vertrek van het sterfhuis te Wassenaar om 10 uur.

Overlijdensadvertentie van vader Jozias Lepoeter (links) en moeder Cornelia Timmerman (rechts)

Noten

i Gens Nostra, maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging, jaargang 24, no. 4/5, april/mei 1969: “Enige aantekeningen betreffende herkomst en geschiedenis van het geslacht LEPOETER” door G.J. Lepoeter.

ii Deventer Dagblad, 14 juli 1904: Tot leeraar in de wiskunde aan de H.B.S. te Hilversum werd benoemd de heer J. Lepoeter te 's-Gravenhage.

iii Haarlems Dagblad, 9 juni 1914, pagina 3: Utrecht. Geslaagd Doctor.ex. wis- en natuurk. De heer J. Lepoeter.

iv Beknopt Leerboek der beschrijvende Meetkunde, Dr. B. Gonggrijp en Drs. J. Lepoeter, uitgegeven bij Nijgh & Van Ditmar’s Uitgevers-Maatschappij Rotterdam, 1923;

Overzicht der Vlakke Driehoeksmeting, Dr. B. Gonggrijp en Drs. J. Lepoeter, uitgegeven bij Nijgh & Van Ditmar’s Uitgevers-Maatschappij Rotterdam, 1924.

v Algemeen Handelsblad, 10 juli 1932: eindexamen Chr. HBS Moreelsestraat Amsterdam, geslaagd o.a. P.E. Lepoeter.

vi Gedenkboek 1910-1935 uitgegeven bij gelegenheid van het Zilveren jubileum van de Christelijke H.B.S., Moreelstraat 21, Amsterdam, pagina 154: eindexamen 1932 o.a. P.E. Lepoeter.

vii Het Rotterdamsch Nieuwsblad 20 juni 1935, pagina 8: Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam: geslaagd voor het candidaatsexamen wis- en natuurkunde cum laude: P.E. Lepoeter.

viii Utrechts Nieuwsblad 9 juli 1938, pagina 10: P.E. Lepoeter te Amsterdam is cum laude geslaagd voor het doctoraal examen natuurkunde.

ix De Gooi en Eemlander, 23 september 1938: Benoemd aan de Industrieschool, Dongestraat 12, Amsterdam-Zuid tot leraar wiskunde: P.E. Lepoeter.

x Utrechts Nieuwsblad 12 juli 1939: met het dubbelschroef mailmotorschip "Indrapoera" naar Nederlands-Indië vertrokken o.a.: P.E. Lepoeter.

xi CAS Gedenkboek, 1902-1977, Scholen der Carpentier Alting Stichting.

[xii] E-mail Han de Bruïne, 27 december 2011.

[xiii] Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, Vragenlijst ter verkrijging van een rehabilitatie-uitkering. Door P.E. Lepoeter ingevuld op 22 november 1947.

[xiv] Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, Vragenlijst ter verkrijging van een rehabilitatie-uitkering. Door P.E. Lepoeter ingevuld op 4 december 1947.

[xv] Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, Vragenlijst voor Burgerlijke Overheidsdienaren-Oorlogsslachtoffers, niet ressorterende onder het Koninklijk Nederlands Indonesisch Leger, ter verkrijging van de tweede tevens slot-rehabilitatie-uitkering. Door P.E. Lepoeter ingevuld op 13 juli 1949.

[xvi] Ministerie van Buitenlandse Zaken, afd. Rehabilitatie Indische Oorlogsslachtoffers. Vragenlijst ingevuld door P.E. Lepoeter, 17 september 1955.

[xvii] Informatie Corrie Kam – van Leyden, oktober 2011.

[xviii] Website Japanse interneringskampen : www.japansekrijgsgevangenkampen.nl.

[xix] J.C. Hamel, "Soldatendominee", N.V. Uitgeverij W. van Hoeve, 's-Gravenhage, 1948.

[xx] Mevrouw Van Beresteijn heeft de titel "jonkvrouw" geërfd van haar vader, Jonkheer mr. dr. E.A. van Beresteijn, afkomstig uit een zeer vooraanstaande adellijke familie. Hij is één van de oprichters van het Genealogisch Bureau.

[xxi] Dochters van Horatius Albarda (1904-1965) en Paula Volckera van Beresteijn (1904-1997): Juul (1929), Heleen (1931), Paula (1933), Nicoline (1934), Els (1939), Gratia (1944).

[xxii] Centraal Testamentenregister te Den Haag, brief 16 april 2013:
"Door Paul Eduard Lepoeter is op 13-6-1977 opgemaakt een 'Openbaar testament dat alle voorgaande uiterste wilsbeschikkingen herroept'. Repertorium 377. Notariskantoor mr. J.A.C.M. Geurts te Wassenaar. Passerende notaris: J.S. de Borst te Wassenaar."

[xxiii] Notariskantoor Geurts en Partners, Molenplein 10, Wassenaar, e-mail 18 maart 2013:
"Naar aanleiding van uw schrijven bericht ik u dat de bewaarplicht van dossiers 10 jaar is, derhalve kan ik u geen correspondentie meer uit het dossier verstrekken."

[xxiv] Noord-Hollands archief, e-mail 14 mei 2012: *"Voor u is gekeken of er een kaart uit het gezagsregister aanwezig is op naam van Wenda Adriaans of Lepoeter. Deze is echter niet aangetroffen in het archief van de kantonrechtbank Amsterdam, waarin de kaarten geordend zijn op het jaar van meerderjarig worden (geboortejaar + 21 jaar), en vervolgens alfabetisch op achternaam. Bij zowel Adriaans en Lepoeter komt zij niet voor. Het gezagsregister is een openbaar register waarin de griffier van de rechtbank aantekeningen houdt van de rechtsfeiten (beslissingen), die betrekking hebben op de gezagsuitoefening over de in het arrondissement geboren minderjarigen."*

[xxv] Kaart ontvangen van drs. Michiel Schwartzenberg, Het Nederlandse Rode Kruis, afdeling Oorlogsnazorg, 13 april 2012.

[xxvi] National Archives of Australia (http://www.naa.gov.au/collection/recordsearch/index.aspx):
1) PP9/5, Medical examination forms (form 47A) for non-British migrants, 1951:
ADRIAANS Constance Frieda [migrant selection documents] (location: Perth);
2) Constance Frieda Adriaans [Dutch - arrived Sydney per RONA, 18 Nov 1953. Box 7] (location: Sydney).

[xxvii] Algemeen Handelsblad, 4 juli 1937: Eindexamens H.B.S. geslaagd aan het Gem. Lyceum voor Meisjes, afdeling H.B.S, Reinier Vinkeleskade 62, Amsterdam: o.a. E.L. Lepoeter.

[xxviii] Gereformeerd Nieuwsblad, 11 juli 1950: Aan het koninklijk Conservatorium voor muziek te Den Haag slaagde voor het staatsdiploma A, hoofdvak piano, Mej. Emy Lepoeter te Amsterdam.

[xxix] Gereformeerd Gezinsblad, 6 juli 1957: Onlangs slaagde te Den Haag voor het Staatsexamen Blokfluit Mevr. E.L. v.d. Schaaf – Lepoeter te Amsterdam.

[xxx] Gereformeerd Gezinsblad, 15 augustus 1950: Advertentie voorgenomen huwelijk van Haite van der Schaaf en Emilie Louise Lepoeter op dinsdag 22 augustus 1950. Kerkelijke bevestiging in gebouw ‘Moria’, Speerstraat, door Ds. J.J.de Vries, geref. pred. te Zuidhorn.

[xxxi] Gereformeerd Gezinsblad, 8 januari 1958: verslag van de Lustrumviering van de Vereniging van Gereformeerde Musici op 28 december 1957 in de Maranathakerk van Spakenburg-Bunschoten. Verslag is opgesteld door Haite van der Schaaf, secretaris van de vereniging. Tijdens het concert speelt zr. E.L. Van der Schaaf- Lepoeter op altblokfluit de Sonate in A van J.B. Loeillet, begeleid door Haite van der Schaaf op orgel.

[xxxii] E-mail Carine Leeflang, 22 mei 2012.

[xxxiii] GGZ Centraal, brief 11 oktober 2011.